

ПРАВОСЛАВНИ ЕЛЕКТРОННИ КНИГИ

Всички книги в този сайт ги има свободно в интернет пространството на съответните сайтове, които съм посочила. Аз само съм ги събрала на едно място и преобразувала в различни формати, за да могат да се четат от различни устройства.

[Ако оценявате труда ми и харесвате сайта може да направите дарение.](#)

КАМЪК ЗА ПРЕПЪВАНЕ

Кратки думи, написани с любов и болка от сърце, засягащи ереста на нашето време и истинското Православие

Встъпителни думи

Авторът на книгата Александър Каломирос (1931-1988) е лекар по образование, близък приятел на известния гръцки иконописец и университетски преподавател Фотий Кондоглу (1895-1965). Каломирос придобива широка известност в православния свят след отпечатването на книгата си „Против лъжливото единство“ в средата на 60-те години на миналия век, в която той прави впечатляващ анализ на „духа на тоя свят“, на икуменизма, на религиозния синкретизъм. В тази творба широтата на философския и богословския поглед на Каломирос е съчетана с вяност към духа на Преданието, с внимателно вникване в светоотеческата писменост и с умение за ясен, достъпен изказ, издържан в добре балансиран богословско-публицистичен стил. Неговата книга „Камък за препъване“ излиза през 1976 г. под заглавието „*The Touchstone*“; в нея той задълбочава тематиката на споменатата книга, като вече не толкова критикува „духа на тоя свят“ в един по-общ план, колкото утвърждава и защитава избора, направен от истинно-православните християни в Гърция, решително прекъснали църковно общение с официалната Гръцка църква. За съжаление еклесиологичното мислене на Каломирос е твърде силно повлияно от преекспонирани оценки и изводи в духа на крайните гръцки традиционалисти. Наред с достъпно и пределно ясно изречени съждения, изцяло в светлината на светоотеческото богословие, в статията ще срещнем и съвсем крайни и публицистично заострени заявления за липсата на благодат в тайнствата на официалната църква. Известно е, че въпросът за наличието или липсата на благодат в официалната църква се оказва в богословски план основният камък, о който се разбива единството на истинно-православните християни в Гърция. В името на богословска последователност и яснота се настоява за еднозначен и категоричен отговор на въпроса: „има благодат“ или „няма благодат“. Така в името на една на пръв поглед съвсем понятна формално-логическа последователност се прибъгва към неправомерна богословска абсолютизация на въпрос, който не е изказан догматически от съборното съзнание на Църквата и следва да се разглежда много внимателно и предпазливо в светлината на светоотеческия богословски *consensus*, а също и в светлината на съборния пастирски опит на Христовата Църква. Това от своя страна напълно изключва полемика чрез схоластично „замерване“ с цитати, изключва абсолютизирането на личното богословско мнение, а също и диагностиката за „автоматично“ отпадане от благодатта. Тази „диагностика“ се оказва печално оръжие, което различни старостилни формации насочват не само срещу официалната църква, но и една срещу друга в безкрайните си спорове. Прекъсването на църковното общение с проповядващи или толериращи икуменизма епископи не се обуславя от увереността, че тези епископи са вече напълно лишени от благодат и са отпаднали от Църквата, а се обуславя от това, че проповядват ерес или толерират ерес, като пребъдват в църковно общение с други, проповядващи ерес епископи. Отпадането от благодатта на отделни личности, групи и дори поместни църкви — както и самият Каломирос изтъква в „Камък за препъване“ — може да стане постепенно в продължение на дълъг период от време като следствие на разпространявана или допускана да се разпространява — най-вече от епископи — ерес. Неслучайно в Първата резолюция на Архиерейския събор на Руската Православна Църква

зад Граница относно въпросите на Старостилната Църква в Гърция (12/25 септември 1974 г.) се казва: „Руската Православна Църква зад Граница разглежда въвеждането на новия стил като грешка, внесла смут в живота на Църквата и в крайна сметка като причина за схизма. Поради това тя не е приемала, не приема и не ще приеме [новия стил] и избягва съслужения с новостилци. Относно въпроса по повод наличието или липсата на благодат у новостилците Руската Православна Църква зад Граница смята, че нито тя самата, нито която и да е друга поместна Църква има пълномощие да вземе заключително решение, тъй като категорична преценка по този въпрос може да направи само свикан по надлежния ред компетентен Вселенски събор със задължителното участие на свободната Църква в Русия“.

С направената съществена уговорка книгата на Александър Каломирос „Камък за препъване“ посочва с пределна яснота раните в тялото на Църквата, причинени от съвременните духовни болести, които изтъкват себе си като „лекарство“ и се стремят да преформатират, да подменят достоверния дух на православното Предание – сърцето на Христовата Църква като стълб и крепило на истината.

Поставеното в квадратни скоби „[...]“ е вметнато от българския преводач.¹

¹ © 2010. Автор на въстъплението, Триадицкият епископ Фотий. Преводът на настоящата книга е направен от английското ѝ издание („*The Touchstone*“, [букв. „Пробен камък“] Commissioned by and written under the auspices of the Holy Convent of the Annunciation of the Theotokos — Oinussai, Chios, 1976. Edited English Edition, Boston, 1999) от инок Евтимий (Хинов).

Нашият век е епоха на отстъплението, за което говори Апостолът във второто си послание до Солуняните. Знаем, че „разумните“, „трезвомислещите“ и „добре осведомените“ ще се усмихнат с великодушно снизхождение в отговор на това мое твърдение. „Добре осведомените“ хора просто не предлагат подобни авантюристични мнения, особено когато става дума за въпроси на есхатологията. Но тъй като аз не считам себе си за „разумен“, то аз се вслушвам в думите на нашия Господ: *„От смоковницата вземете подобие: когато клоните ѝ станат меки и пуснат листа, знаете, че е близо лято; тъй и вие, кога видите всичко това, знайте, че е близо, при вратата“* (Мат. 24:32-33). Ето защо, следвайки заповедта на Господа, аз правя своите изводи, „виждайки всичко това“.

До настъпването на нашия достоен за удивление век православните вярвали в Православието, инославните — в своите ереси, атеистите — в своя атеизъм; и всеки полагал усилие да убеди другия, че [само] той притежава истината! С други думи, хората вярвали в [съществуването на] истината и се борили за нея — дори тези, които не познавали Истината. Страхното отстъпление в сегашната епоха съвсем не дължи съществуването си на това, че нашият свят се е препълнил с еретици и атеисти, които, въпреки огромния си брой, у благочестивите човеци могат само да укрепят вярата. Съвременното отстъпление се корени в това, че сега хората са престанали да вярват в Истината, престанали са да вярват, че Истината съществува и че си заслужава човек да полага усилия, за да се бори за нея. Еретици, които вярват в своята ерес, вече са рядкост. Колкото и странно да изглежда, дори идейните атеисти, които са убедени донякъде в своя атеизъм, са своего рода благословение за нашата епоха. Съвременните хора са изгубили всяко убеждение. Всичко за тях е относително, всичко стои под знака на съмнението и неопределеността. За тях съществуват малко неща, за които да си струва да се бориш. Малко неща те считат за достойни за поощрение, освен удоволствието в тоя скоропребоден живот.

В подобен свят един убеден атеист или еретик са сякаш остров с живот наред един океан на смъртта, тъй като подобна убеденост свидетелства за стремеж към истината; и макар тази убеденост да е неразумна, смътна и страдна, тя все пак показва, че все още не са изпепелени мостовете, свързващи душата с Бога, Който е самата Истина, макар човеците да не знаят и да не признават това.

И тъй, хората от нашето време вярват единствено в своите удоволствия и забавления. Но за да имат удоволствия и забавления, те се нуждаят от мирен обществен живот, нуждаят се и от взаимно сътрудничество, за да си осигурят материални блага. За да се осъществи това на дело, всички граници трябва да бъдат разрушени, всички религии трябва да се обединят, заедно с

всички идеологии и народи. Всичко, което може да стане причина за война, борба, противостоене в мненията, е длъжно да изчезне. Политиката на „мирно съвместно съществуване“, идеята за обединена Европа, масонският синкретизъм², икуменическото движение, надеждата да бъде създадена световна Държава — всички тези неща са израз на крайната жажда на хората за живот в необезпокоявани удоволствия.

Икуменизмът учи, че Истината [в нейната пълнота и съвършенство] не съществува никъде. Той е унищожение на надеждата, живяла от най-дълбока древност в човешкото сърце, той е отричане на Истината и заменянето ѝ с човешки [полу]истини, които по необходимост са длъжни да правят отстъпки една пред друга в името на общото благо. Икуменизмът е последната и най-лукава клопка, която дяволът е скроил за човечеството, той е най-опасното и най-коварното нападение срещу Христовата Църква. Икуменизмът е отрова, която парализира душата и отнема способността ѝ да вярва, да вижда светлината, отнема ѝ дори жаждата за Истината. Икуменизмът помрачава разума на православния християнин и го променя така, че наместо да обича болния и да се труди над лечението му, той се прониква от любов към самата болест; вместо с любов към еретика, той се изпълва с любов към неговата ерес.

АКО СОЛТА ИЗГУБИ СИЛАТА СИ

Прицелна точка за всерелигиозния синкретизъм, наречен иначе икуменизъм, е Православната Църква, тъй като тя е Христовата Църква, надеждата и солта на света. Дяволът прекрасно знае, че „ако солта изгуби силата си“, тогава цялото човечество ще се подложи на разложение, а това именно е целта на оногова, който си е „открай време човекоубиец“ [срв. Иоан. 8:44].

„Керкопортата“ на Константинопол³ се отвори пред икуменизма в 1919 година. Англиканската или епископалната „църква“, организираща „икуменическото движение“, изпращат в тази година делегация при Православните Църкви, за да ги поканят да пратят свои представители на конференцията на икуменическото движение „Вяра и Устройство“, която трябвало да се състои през август следващата година в Женева. Тогава местоблюстител на Вселенския престол е Бруският [митрополит] Доротей. „Смятам — заявява той на заседанието на Синода от 10 януари 1919 г., — че е дошло времето Пра-

² „Синкретизъм“ е гръцка дума, която буквално означава „обединяване на критяните“. В древност жителите на о-в Крит се отличавали с това, че при опасност се обединявали, като изоставяли всички свои безспирни политически и религиозни разногласия. В днешно време думата „синкретизъм“ се употребява в смисъл на безразборно свързване на противоречиви схващания, идеологии и понятия. — *Всички пояснителни бележки са съставени от преводачите на книгата.*

³ Има се предвид малка вратичка в стената на Константинопол, която единствена не била пазена и през която османските нашественици нахлули и завладели града.

вославната Църква сериозно да помисли по въпроса за обединението на отделните християнски Църкви“. Синодът с радост приема предложението на местоблюстителя и учредява комисия за изучаване начините, чрез които това обединение би могло да се осъществи. Година след това, през януари 1920 г., бе подготвена историческата енциклика на Вселенската патриаршия, отправена „към Христовите Църкви, където и да се намират те“. Тя бе разпратена по цял свят и предизвика всеобщо въодушевление. Протестантите от всички деноминации ръкопляскаха на Вселенската патриаршия, а Вселенската патриаршия оттогава се гордее с тази енциклика, която доказва, че тя е един от инициаторите на икуменическото движение.

Според тази енциклика обединяването на църквите би могло да се осъществи чрез постепенно заличаване на различията между „отделните Църкви“. Като първа крачка към това енцикликата предлага следното: 1) преминаване към единен календар „за съвместно празнуване на великите празници от всички Църкви“; 2) обмяна на братски послания; 3) братски отношения между представителите на тези Църкви; 4) връзки между богословските училища и обмяна на трудове, литература и периодика „от всяка църква“; 5) обмяна на учащи се; 6) свикване на всехристиянски конференции; 7) исторично и безпристрастно изучаване на догматическите разлики; 8) взаимно уважение на практиките и обичаите на различните „църкви“; 9) общо ползване на храмове и гробища, за погребване на „привържениците на други конфесии“; 10) въвеждане на общи правила относно смесените бракове; 11) взаимна поддръжка в делото на религиозното образование, благотворителността и т. н.

Векове наред нито един Константинополски архиерей не бе стъпвал на Запад. Последният, който направил такова посещение, бил патриарх Йосиф, участник във Флорентинския лъже-събор през 1439 г., на който единствено светител Марк Ефески отказал да подпише унията на Източните Църкви с папизма. Краят на този патриарх бил безславен. Въпреки това, след толкова много векове, Доротей поиска да подражава тъкмо на този човек. Той бе приет в Англия с огромни почести от краля, лордовете и други официални лица. Но на величествената церемония, организирана в негова чест, той не успя да отиде — той също умря на Запад, далеч от своя престол⁴. Въпреки това оттогава завладяването на Константинопол от икуменизма е вече исторически факт.

Малко след това Константинополският патриарх Мелетий Метаксакис призна [валидността на] англиканските ръкоположения. Нова вълна от въодушевление заля протестантския свят. „Първата крачка към пълното видимо обединение е направена — писа тогава английският печат. — Отсега православните ще могат да получават тайнствата и други религиозни служби при англикански свещеници“. В същото време започнаха съвместни молитви

⁴ Митрополит Доротей умира ненадейно в Лондон на 6 март 1921 г., скоро след като е подарил епископска панагия на Кентърбърийския архиепископ.

с инославните и преподаване на англикански тайнства на православните.

Скоро и Гръцката църква се присъединява към икуменическото движение и подкрепя в него Константинополската патриаршия. Атинският архиепископ Хризостом (Пападопулос) започва да проповядва „диалога на любовта“ доста по-рано от патриарх Атинагор. Ето какво заявява той при своята интронизация: „Догматическото единство е, за съжаление, трудно достижимо, ала то не е необходимо предварително условие, понеже единението в християнската любов може да изглади пътя, водещ към единство“.

Следователно ереста на икуменизма в тази форма, в която ни е известна днес, се появява не при Атинагор, както някои искат да ни накарат да повярваме, но прониква в Православната Църква още по времето на Доротей, Мелетий Метаксакис и Хризостом Пападопулос — време, когато гръцкият народ търпи мъченичество от турските мюсюлмани в Мала Азия. Ереста е провъзгласена официално за пръв път пред православния свят през 1920 г., в енцикликата на Константинополската църква, отправена „към Христовите Църкви, където и да се намират те“.

Въпреки това първият видим симптом на болестта се появява в 1924 г. Това е провеждането на дело и осъществяването на първата точка от енцикликата от 1920 г., а именно приемането на единен календар от всички църкви за съвместно празнуване на великите празници, чрез което се установява богослужебно-празничното единство на „църквите“.

3. НОВОСТИЛИЕТО — ФОРМА НА ИКУМЕНИЗМА

Новостилците твърдят, че са поправили календара по чисто астрономически съображения, тъй като било срамно да живеем според погрешен и остарял календар. Прекрасно. Но астрономическата точност на календара ни най-малко не представлява интерес за Църквата. Единственото, от което тя се интересува, това е празничното богослужебно единство и порядък в поместните църкви. Дори ако предположим, че тези хора се борят за научна точност, защо тогава те не поправиха календара въз основа на научните данни от XX век? Вместо това те въведоха един също така неточен календар, датиращ от XVI век — календара на папа Григорий. Защо не приеха календара, разработен старателно от Пиер Драгит и предложен на всеправославното съвещание в Константинопол през 1923 г.? Просто защото истинската причина изобщо не бе научната поправка на календара — едно напълно безполезно от църковна гледна точка начинание. Същинската цел на календарната промяна бе именно едно богослужебно единство на „църквите“ при чествуването на празниците — единство, което можеше да бъде постигнато само ако православните приемат папския и протестантски григориански календар, тъй че всички да следват един и същ календар, за да започне осъществяването на първия етап на икуменическото движение — единството на

„църквите“, наричащи себе си християнски.

Ето защо старостилците прекратиха общението си с обновленската Църква: не поради някаква патологична любов към тринадесет изгубени дни, но за да запазят православната си вяра. Новостилието е същото, каквото е икуменизмът — отричане на Истината, отричане на Едната и Света Църква, отричане на Свещеното Предание, отричане на неизменното присъствие на Светия Дух в Църквата. Новостилците обявиха за погрешен реда на празниците, установен от светите църковни отци, разрушиха календарната връзка между Пасхалията и неподвижните празници, унищожиха поста, направиха някои от неподвижните празници подвижни — например празника на св. великомъченик Георги⁵; те разрушиха богослужебно-празничната хармония и единство на Гръцката църква с останалите Православни Църкви, които не промениха календара. И всичко това те сториха, за да празнуват едновременно с инославните от Запада. Те предпочетоха да празнуват заедно с папистите и протестантите по време, когато техните православни братя постят. А какво стана с постановленията на Съборите от 1583, 1587 и 1593 г., нееднократно отлъчващи от общение с Църквата всички, които приемат григорианската реформа? Новостилците се престориха, че не знаят за тях или пък безочливо ги пренебрегнаха.

Следователно, ние полагаме усилия да останем православни пред напора на съвременната икуменическа ерес, която разложи всичко в държавната Църква на Гърция⁶. Никога не вярвайте на тези, които искат да ви измамат с обичайната си лъжа, предназначена за наивници. Ще ви кажат: „Какво ти влиза в работа, че патриархът е еретик и че архиепископът или митрополитите го поменават. Наш глава е не патриархът, а Христос. Та ние познаваме своето сърце и своята вяра, ние сме православни. Нека патриархът, ако ще, да проповядва всякаква ерес, нека архиепископът поменава когото желае, те

⁵ Според традиционния църковен календар най-ранната дата на празнуване паметта на свети Георги може да се падне на Велика Събота или на Пасха. В такъв случай празникът се пренася на Светли Понеделник. Обаче според новостилния календар празникът на свети Георги често се пада през великопостния период и тъй като песнопенията в службата му имат пасхално съдържание, това налага преместването на този празник до две седмици напред.

⁶ Обявена за автокефална през 1833 г., Гръцката църква е подчинена на държавното правителство в качеството ѝ на „държавна църква“: „Начинът на управление на Еладската православна църква се определя от Конституцията на Гърция, нейният устав се утвърждава чрез гласуване подобно на държавните закони, служителите на Църквата получават заплати от държавата и са нейни подведомствени служители. Освен това, държавата влияе на Църквата чрез предоставянето на едни или други предимства както на Църквата въобще, така и на нейни отделни нейни структурни единици и представители. По такъв начин може да се твърди, че държавата непрестанно се намесва в делата на църковното самоуправление, като нарушава гарантираната и конституционно, и юридически (посредством международни съглашения) автономия на Църквата. Макар и да отслаби зависимостта на Църквата от държавата, Конституцията от 1975 г. все още предоставя на последната правото на арбитражен съд при решаване на църковни спорове.“ (Вж.

<http://www.pravoslavie.ru/cgi-bin/sykon/client/display.pl?sid=559&did=2065>)

сами ще отговарят за душите си, а ние — за нашите. Освен това ние сме [просто] овце, нямаме право да разсъждаваме за това. Пастирите имат грижа за това...“ Нашият Спасител Исус Христос е казал, че никой не може да отиде при Отца, освен чрез Сина. По същия начин никой не може да дойде при Христа без Църквата. Християнинът не може да съществува сам за себе си, но единствено като член на Тялото Христово, на Църквата. А Църквата е единствено там, където се изповядва Истината. Там, където се изповядва икуменизъм, тоест заблудата, там няма Църква, няма Христос. И не мислете, че е необходимо непременно да се качи епископът на катедрата и да произнесе икуменическа проповед, макар това често да става. В Църквата ние изповядваме нашата вяра чрез името на епископа, когото поменаваме. Православните поменават православен епископ, арианите — арианин, монофизитите — монофизит, иконоборците — иконоборец, униатите — униат, а икуменистите — икуменист. В Църквата всичко може да изглежда православно, но епископът, когото свещеникът поменава, ни дава ясно да разберем къде се намираме. В униатската църква всичко наглед е православно. Брадата и косите на униатския свещеник може да са дори по-дълги, отколкото на православните, църковното пеене — по-византийско и иконите — построги, и дори Символът да е без добавката *Filioque*,⁷ но там свещеникът поменава униатски епископ, а той от своя страна поменава римския папа. Така цялото това привидно Православие изчезва в миг.

Вие може би ще кажете, че не обръщате внимание на това какъв епископ поменава свещеникът, понеже в душата си сте си православен? Бихте ли тогава отишли да се причастите в униатски храм? Не? Но вие отивате за свето Причастие в новостилен храм, където всичко наглед е православно. Вашият енорийски свещеник може би още има брада и дълги коси, проповедникът ви може да не е още „модернист“, но какъв епископ поменава свещеникът? А този епископ — какъв патриарх, архиепископ или синод поменава той в диптисите на всеослушание? Те поменават Константинополския патриарх Димитрий⁸, нали? А кого е вписал Димитрий в своя диптих и кого поменава на всяка литургия⁹? Не ли своя „старши брат“, както той по всеки повод назо-

⁷ *Filioque*, „Филиокве“, еретическо учение, възприето официално от Римската Църква през XI век и внесено в Символа на вярата, при което се изопачава православно учение за Пресветата Троица. „Филиокве“ е латинска дума, означаваща „и от Сина“ — противно на Свещ. Писание и Свещеното Предание, тази добавка в Символа на вярата учи, че Бог Свети Дух „изхожда от Отца и от Сина“.

⁸ Патриархът-икуменист от времето на написването на тази книга; сега в същия контекст епископите на Вселенската патриаршия (и светогорските манастири с изключение на Есфигмен) поменават Вартоломей I.

⁹ В своето „Открито писмо до Негово Високопреосвещенство Яков, гръцки архиепископ на Северна и Южна Америка“ от 1969 г. светител Филарет, първойерарх на Руската Православна Задгранична Църква, протестира срещу „внасянето в диптихите, от страна на Негово Всесветейшество Атинагор, на името на римския папа..., което бе заявено в Рождественското послание на Негово Всеветейшество [за 1968 г.]“ (*The Word*, Vol. V, No. 2, March-April, 1969, p. 73). Възстановяването името на римския папа в диптихите на Велика-

вава римския папа Павел VI? Защо в такъв случай отбягвате униатите, ако тъй или иначе сами вие поменавате папата! Трагедията на нашето време е именно в това, че православните християни са в уния с Рим, без дори да знаят, че тя вече се е състояла.

4. МАЛКОТО СТАДО

Ние сме овце, но овце надарени с разум. Следователно имаме право да говорим. Що се отнася до пастирите, Добрият Пастир ни е предупредил, че много от тях ще бъдат крадци и разбойници, които влизат не през вратата. Разумните овце следват Добрия Пастир, „понеже познават гласа Му; подир чужди човек не вървят, а бягат от него, понеже гласа на чуждите не познават“ (Иоан. 10:4-5).

Икуменизмът — това е гласът на чуждите. Икуменическите пастири, макар и да се стараят всячески да изглеждат православни, за да мамят по-лесно, по същината си са вълци, „дошли в овча кожа“ (срв. Мат. 7:15). Христовите овце разбраха с кого имат работа и избягаха далече от пастирите-вълци, от послушание към заповяданото от Христа, апостолите и светите отци. А станът на вълците-пастири на присмех ги нарече „старостилци“, така както някога на присмех наричали християните — назореи, „народ, който не знае Закона“ [Иоан. 7:49]. Но те забравят, че тези немощни и презрени Бог избра, „за да посрами мъдрите“ (I Кор. 1:27). Православните, истинно-православните християни всякога са били „малко стадо“, винаги презирано и гонено (срв. Мат. 24:9). Но Господ е казал: „Не бой се, малко стадо! Понеже вашият Отец благоволи да ви даде царството“ (Лука 12:32). Какво бяха християните за огромното множество невярващи юдеи? Какво бяха те в очите на езичниците, които се хвалеха със своята светска култура? Попитайте съвестта си и тя ще ви отговори: „Те бяха нещо подобно на днешните старостилци“.

5. ЧЛЕН НА СВЕТОВНИЯ СЪВЕТ НА ЦЪРКВИТЕ

Нещата стоят съвсем просто: Гръцката държавна Църква е част от световните икуменически сили — тя член на Световния съвет на църквите

та Църква е практика, която, според писмено заявени становища, продължава и до днес (*Phone Orthodoxon*, Vol. VI, No. 2 [1995], p. 18). За това възстановяване свидетелствува свещенослужител от Гръцката архиепископия, при това специалист по църковно право, като заявява, че „отстраняването на взаимните отлъчвания между двете Църкви, преди две години, възстановява каноническите отношения между Рим и Новия Рим [Константинополската патриаршия]. Това възстановяване е каноническа необходимост.“ (Father Theodore Thalassinos, “The Goyan,” Winter 1968 [цитирано по: Macris, Priest G.P., *The Orthodox Church and the Ecumenical Movement During the Period 1920-1969* (Seattle, WA: St. Nectarios Press, 1986, p. 137)] — Б. пр.

(ССЦ). Неотдавна официална делегация от нейни епископи посети Сицилия и много пъти съслужи с римокатолиците за огромна радост на присъстващата там тъпла латинци. В религиозните вестници на новостилците ще намерите много упоменания за участието на официалната гръцка Църква в икуменически деяния през последните години. Официалното издание на държавната църква в Гърция — „Екклесия“, е един икуменически бюлетин. Епископите на Гръцката църква заедно с униатски свещенослужители участват в общи религиозни служения, както ясно се вижда от снимките. И дори всичко това и много друго да не съществуваше, дори ако Гръцката църква не принадлежеше на икуменизма като цяло, дори ако всички нейни епископи бяха православни по убеждение, единствено фактът на евхаристийното общение с патриарх Димитрий — след всички негови публични заявления в духа на синкретизма — е достатъчен, за да ги направи отрицатели на Вярата.

Свети Йоан Златоуст гръмка обявява за врагове Божии не само еретиците, но и всички, които имат общение с тях¹⁰: „Едни претърпяха корабокрушение във въпросите на вярата, а други, макар и да не бяха потопени от вълните на помислите, погинаха, като общуваха с тяхната ерес“¹¹. Това означава, че положението на нещата е пределно ясно за всички, които желаят да останат православни — те трябва да прекратят всякакво общение с лъжепастирите и да се съгласят да носят [подигравателното] прозвище „старостилци“. Това именно е и камъкът за препъване, който усложнява делото. Наистина, ако ни тежи да понасяме насмешките или мълчаливото презрение на света, то колко по-тежко е да ги търпим от „братя во Христе“!

6. ПРИМАМКАТА НА ВЪНШНАТА БЛАГОЧЕСТИВОСТ

В нашето време на лъжепророци и лъжеучители Гърция се напълни с „духовни наставници“, умеещи красиво и правилно да говорят за духовния живот, за молитвата, за духовната бран, но когато им зададат въпроси за вярата, те отвързват, че такива въпроси влияят вредно на духовния живот и че християните не трябва да се интересуват от тях — сякаш благодатта Божия може да съществува и без един православен светоглед. Понеже такива хора не се борят за своята вяра, те никому не пречат и всички имат за тях добро мнение. Повечето свят говори за тях добри неща, наричат ги дори светци. А именно те правят най-голямо зло на простите благочестиви души, като ги убеждават да затворят очи и без да задават въпроси да вървят подир „Патриарха“ и „Църквата“. Именно тези хора са най-действените съюзници на икуменизма. Без тях страшната ерес никога не би пуснала корени, тъй като те обезоръжават именно онези вярващи, които биха могли да станат

¹⁰ St. Theodore the Studite, Letter to Abbot Theophilus, PG 99, 1049.

¹¹ St. Theodore the Studite, To the Patriarch of Jerusalem, PG 99, 1164.

най-доблестни защитници на Православието. Свети Исидор Пелусиот говори за такива: „Както рибарите скриват кукичката под примамка и по такъв начин улавят рибата, тъй и хитрите съюзници на ереста скриват под благочестиви слова своето неблагочестие и развалено учение и на тая кука улавят простите души, за да ги умъртвят...“¹²

7. „ЗА ДА НЕ БЪДАТ ОТЛЪЧЕНИ ОТ СИНАГОГАТА“

По време на земния живот на Христа много от юдейските първенци разбрали Кой е Той, но не Го изповядвали пред всички, страхувайки се последствията от такова изповядване. Ето какво четем в Свещеното Писание: „Обаче и мнозина началници повярваха в Него; но поради фарисеите не изповядваха, за да не бъдат отлъчени от синагогата; защото бяха обикнали повече човешката слава, отколкото Божията слава“ (Иоан. 12:42-43). Днес виждаме съвсем същото. Много от началниците на православните християни, този нов Израил, прекрасно знаят какво става около нас и прекрасно разбират, че Православието се заменя официално от универсален синкретизъм, но те отричат това и не искат да го признаят дори пред себе си, за да не се лишат от благата на тоя свят — от човешката почит, от своите привърженици, от своето положение и заплата, които запазват, спазвайки правилото за послушание — мълчаливо или като изразяват протест при изпълняването му. От тези началници на новия Израил едни са епископи, други — свещеници, трети — миряни: преподаватели в духовни училища, ръководители на религиозни братства и т. н. И всички те се боят от едно-едничко нещо: „да не бъдат отлъчени от синагогата“. Тъй и те чрез делата си предават Христа, за да запазят верността си към първосвещениците, които Го разпнаха и пак Го разпъват.

8. КАМЪК ВМЕСТО ХЛЯБ

Тяхното учение се крепи върху две основания:

1. Въвеждането на нов вид еклесиология¹³, чужда на Православието, според която християнинът може да изповядва вяра, различна от вярата на неговия епископ;

2. Борба срещу „старостилната“ Църква чрез законни и незаконни средства.

Някои имат способността да правят черното да изглежда бяло, а бялото — черно. И това е характерна черта на „мъдростта“ на тоя свят. Но безумните

¹² *Послание до четец Тимотей*, PG, 78, 252C.

¹³ *Еклесиологията (от гръцки: „учение за Църквата“)* е дял от догматическото богословие, изучаващ същността и свойствата на Христовата Църква като богочовешки организъм.

на тоя свят, които Бог е избрал (срв. 1 Кор. 1:27), са способни да разпознаят тая „мъдрост“ и да разберат, че тя не е мъдрост, слизаща отгоре, но земна, душевна, бесовска (срв. Иак. 3:15). Тя е мъдрост хладна, суха, прилепена към буквата на закона, дяволска, горделива, „интелектуална“. Тази мъдрост не може да нахрани ничия душа, не може да донесе на сърцето мир Христов, но донася единствено безпокойство и смущение. Между другото, това безпокойство и смущение са тяхната единствена съзнателна цел. Те пишат само за да сеят съмнения, тревога и смут в колебаещите се, неустойчиви души, на които не достига догматическа и духовна основа.

Горко вам, слепци, които давате камък на просещите хляб от вас, които виждате приближаващия се вълк и го водите овцете към самата му паст! Наглед вие имате благочестие и с това никой не спори; ала имате само вида на благочестието, докато с ум и сърце сте се предали на света (срв. 2 Тим. 3:5). Да, вие мислите [досуц] като човеците от тоя свят, поставящи над всичко запазването на ред и дисциплина. Послушанието пред властите е над всичко! А истината? „Що е истина“? Няколко протеста са удобен заместител на истината. А послушанието? Горко ни, ако изгубим послушанието! Наистина, с какво се отличава тоя начин на мислене от йезуитския? И с какво е тази еклесиология по-различна от тази на папистите?

9. „НАРИЧАЙКИ СЕБЕ СИ МЪДРИ, ОБЕЗУМЯХА“

„Христовата вяра е тъй проста, — казваше блаженопочившият иконописец Фотий Кондоглу — тя е самата простота. И въпреки това човеците са я превърнали в сложна система, подобна на всички останали техни грешни системи“. Борбата на традиционните православни християни е чиста и прозрачна като вода от планински ручей. Те се борят за запазване на Православието ненакърнено, каквото са го приели от светите отци и от апостолите. Но погледнете в колко опаковки са обвили, в колко кълба са замотали, с колко закони и правила са объркали техните врагове Христовата Църква и то тъй ловко, че накрая, без сами да съзнават това, те са стигнали до пълен агностицизъм, т.е. до самото отричане на вярата, при това — в неговия най-чист вид.

„Навярно ще ме попитат — пише един от тях, — дали патриарх Атинагор е православен в Божиите очи? Очаква ли Бог съборно решение, за да признае Атинагор за отпаднал от православната вяра?“ И ето какъв отговор предлага той на своя въпрос: „Та нали ние не сме херувими и серафими, та да направим справка в небесните архиви и да узнаем кой от човеците е записан там, а кой — отписан... Кой от нас може с пълна увереност да каже какво е Божието определение за тоя или оня свещеник или епископ!“ Добре, но ако ние [наистина] нямаме възможност да отличим истината от заблудата, Православието от ереста, на какво тогава се основава нашата вяра? Защо вярваме в

Христа и не вярваме в Буда? Защо вярваме на свети Атанасий, а не на Арий? Защо вярваме на Седмия вселенски събор, осъдил иконоборците, а не вярваме на другия „седми вселенски събор“, осъдил православните? Горко ни, ако по време на иконоборството православните бяха очаквали синодално решение, за да узнаят какво пише в небесните архиви. Кого осъди мнимият събор? Православните. Горко нам, ако нашите отци бяха разсъждавали тогава по същия начин, както сега разсъждават противниците на православните традиционалисти. Именно за тези противници пише св. ап. Павел: „те... се заблудиха в своите помисли и неразумното им сърце се помрачи; наричайки себе си мъдри, те обезумяха“ (Рим. 1:22-23).

10. АВТОРИТЕТЪТ

От едната страна стоят новостилците и „цялата Православна Църква в целия свят“, а от другата — някакви си „старостилци“. Тези, които пазят истината, застават като отделни личности и при това — твърде малко на брой, принудени са да противостоят не на отделни люде, но срещу цели църкви. Как да гледаме на всичко това?

Дори ако старостилците са твърде малобройни за „запазването на истината“, може ли това да бъде довод против тях? По-добре един, който върши волята Божия, нежели хиляда беззаконника (срв. Сирах. 16:3), един ще обърне в бягство хиляди, а двама — десет хиляди (срв. Втор. 32:30). Даже ако стоящите в православната вяра и благочестие останат съвсем малко, именно те съставят Църквата, имат авторитет, явяват се защитници на църковните устави и са готови, ако е необходимо, дори да пострадат за благочестието. Господ е казал: „Не бой се, малко стадо! Понеже вашият Отец благоволи да ви даде царството“ (Лука 12:32). Но за тях именно [новостилците] казват: бойте се от малкото стадо, бягайте от него.

Паписткият манталитет на тези люде е общоизвестен. Според този манталитет християните се делят на офицери и войници. Офицерите обаче са не светците, не съсъдите на Светия Дух, не! — офицери са епископите. Според такова мислене е просто немислимо един праведен мирянин или монах, или [даже] свещеник да се възпротиви срещу епископ, който потъпква светоотеческото Предание. Противниците на православните традиционалисти сега осъждат и всичко, което е станало в историята на Църквата. Църквата — а според тези люде Църквата е йерархията — може да каже на светеца, който би се осмелил да я критикува: „Кой си ти, господине? Нима ти си по-висок авторитет от мене? Тук съдя и решавам аз! Авторитетът тук съм аз, а не ти“. Ала подобни разговори може да се чуят при латинците, но в Православната Съборна Църква — никога, освен от устата на мъдруващите по латински. Авторитет в Църквата е не йерархията, а Светият Дух. Обладава авторитет този, който е придобил Светия Дух, ако ще да е той и презрян

боклукчия; и такъв човек сам може да постави на мястото им хиляда епископа; него никой не може да го съди, а той съди всички¹⁴. Ако епископите го отлъчат от Църквата, това отлъчване пада върху техните собствени глави, понеже който [дръзва да] отлъчи от Църквата Светия Дух, такъв сам себе си лишава от живот. В Православната Църква най-важното е не това да бъдеш или не в съгласие с епископите [които са отстъпили от православно вероучение, канони и дух], но да бъдеш в съгласие с оръдията на Светия Дух, каквито са светите отци [независимо дали те са епископи или прости монаси, като напр. св. Максим Исповедник].¹⁵

11. В ПРОПАСТТА НА ПАПИЗМА

„Ето, братя, — пишат още новостилците — това именно е православната еклесиология¹⁶; а пък когато отделни личности, били те клирици или миряни, въстават против епископите, признати от Вселенската Църква — то вече е чисто протестанство“.

Такива неща може да се пишат само, ако човек не познава нито протестанството, нито Православието. Протестанството не се състои в това да не признаваш авторитета на епископите, а в това да не признаваш авторитета на Църквата, в отричането на това, че Църквата е просвещавана от Дух

¹⁴ „Доколкото Църквата е католична във всяка своя част, дотолкова всеки от нейните членове — не само клириктът, но дори всеки мирянин, — е призван да изповядва и защитава истината, като се противи дори на епископите, ако те изпаднат в ерес. Християнинът, получил даровете на Светия Дух в тайнството Миропомазване, не може да не бъде съзнателен в своята вяра. Той винаги носи отговорност за Църквата.“ (Вл. Лосский, Очерк мистическо богословие Восточной Църкви, прев. по http://www.krotov.info/libr_min/l/lossk_v/H01-T.htm)

¹⁵ Тази не съвсем пълно изразена мисъл на Ал. Каломирс може да се схване и неправилно; тук авторът си служи с условен силогизъм, при който смисълът е приблизително такъв: епископите на Църквата, дори ако са авторитетни пред света, дори ако са подавящо мнозинство, но не са изразители на православно учение въз основа на Свещ. Писане и Свещ. Предание, не могат да представляват авторитет в Църквата в нейната небесно-земна съборност; ако един човек обаче е придобил благодатта на Св. Дух, дори и да не е епископ, той е изразител на Православието, напр. блажени Андрей Цариградски; ако отклонил се от Православието епископ осъди човек, който е верен на Православието и на установените от светите Събори църковни постановления, тогава осъждането пада върху главата на самия епископ. В този смисъл „да бъдеш в съгласие“ с такива епископи, които са потъпкали православно вероучение, Свещеното Предание и канони, е осъдително, а да бъдеш в съгласие с оръдията на Светия Дух, т.е. с епископите, свещениците, монасите и верните миряни на Православната Църква е спасително; авторът не говори за епископите изобщо, но за епископите, които са се отклонили от обещаната при хиротонията си вяроност към Църквата и по силата на това отклоняване са осъдили самите себе си.

¹⁶ Има се предвид мисълта, че авторитетът принадлежи на епископите *по силата на епископския им сан* — вж. статията „Смисълът на понятието „каноничност“ в автентичното светоотеческо Предание на Православието“, [<http://bulgarian-orthodox-church.org/rr/lode/ctos-canonicity.pdf>].

Светий и е ръководена от Него. Когато от друга страна в Православието се говори за Православната Съборна Църква, се имат предвид не само епископите и съществуващата в съвременността Православна Църква [като църковна организация]; Съборната Църква не се състои единствено от войнстващата [т.е. земната] Църква, но включва и тържествуващата Църква [т.е. небесната Църква на спасените в Христа]. И когато някой член на съвременната „официална“ Православна Църква влиза в противоречие с тържествуващата Църква на светите отци, тогава „отделните личности“, които се опълчват против тях, за да пребъдат в единство с Църквата на апостолите и светите отци, в никакъв случай не са „протестанти“, напротив — тъкмо те са истинските членове на войнстващата Църква; те не само не правят разкол, щом се отказват да следват сега властващата йерархия, която върви по свои си пътища, но именно те са Църквата, защото всички те, начевайки от светите апостоли, съставят едно Тяло с Апостолската Съборна Христова Църква.

Струва ли си да изучаваме богословие, а после да забравим тия неща?

Когато преди векове на Константинополската катедра седеше друг един еретик, Несторий, нима не прекъснаха общението си с него именно обикновените свещеници и вярващите, т.е. „отделни личности“? Колко време беше нужно, за да узнае останалата част на Църквата, пръсната из целия свят, какво става в Константинопол и да отлъчи Несторий? А през този период свещениците и миряните, прекъснали общение с Несторий, бяха отлъчени от него — каноничния Константинополски епископ. Добре или зле постъпиха тези „отделни личности“, когато прекратиха богослужебното поменаване на своя епископ? И кой всъщност стана причина за разкол? Тези „отделни личности“, пребъдващи в единение със Съборната Църква или свещениците и миряните, които, „за да избегнат разкола“, последваха своя епископ-еретик? О, колко лесно ни мами външният вид на нещата! Тъкмо затова 15-то правило на Двукратния събор от 867 г., имайки предвид такива „отделни личности“, набляга: „... те не са разкъсали единството на Църквата с разкол, но са побързали да запазят Църквата от разколи и разцепления“.

Има такива хора, които в стремежа си да избегнат протестантизма, падат в пропастта на папизма. Папата приема в общение униатите, чийто Символ на вярата се отличава от латинския, като иска от тях едно единствено нещо: да поменават неговото име на богослуженията си. Те могат да вярват както желаят, стига само да му се подчиняват. Привържениците на „борбата отвътре“ твърдят съвсем същото!¹⁷ Ето начинът им на мислене:

¹⁷ Противно на историческата и каноническата практика на Православната Църква, свещенослужителите, които са престанали да поменават своите отстъпили от Православието епископи, днес са подложени на сурови укори именно защото не са останали в общение с техните грешащи спрямо вярата епископи, борейки се „отвътре“ срещу тяхното неправославие. Манталитетът на „борбата отвътре“ се дължи на едно неправилно разбиране за ролята на епископа, както и за отношенията между вярващите и техния епископ. Що се отнася до учението на Църквата по въпроса, вж. *Списък от текстове*, в края на настоящата книга. Вж. също посочената вече статия „Смисълът на понятието „каноничност“ в

„Няма да прекъсваме общението си с нашите епископи, ще запазим каноничната си подчиненост спрямо тях. А в останалото ще изразяваме своето несъгласие, ще протестираме, ще се противим“. И тъй, послушанието е основното нещо, а вярата — тя е нещо второстепенно, нещо от по-заден ред. Но в този случай можем да зададем въпроса: с какво такава еклесиология е неудобна за папистите? Та нали това е *Filioque* в цялата му прелест! Светият Дух е второстепенен, по-низш по отношение на Сина и зависи от Него. Тайнственото домостроителство на Светия Дух отстъпва по значение на тайнственото домостроителство на Сина. А имайки по-малко значение, това домостроителство полака-лека губи всякакъв смисъл. Така в папизма мистическият живот е изчезнал дори като идея. За римокатолиците реално общение с Бога не съществува дори на теория. Всичко се определя от разума и от църковното послушание към йерархията. По такъв начин единството във вярата не се счита задължително за църковния живот — необходимо е едно единствено нещо: послушание към епископите.

По такъв начин стигаме до странната еклесиология на новостилците, според която е напълно естествено епископът да се явява привърженик на краен синкретизъм, а монахът, който принадлежи към неговата юрисдикция и има друга вяра, да е длъжен да върви след него и да го поменава като свой епископ.

Два различни Символа на вярата, две различни изповедания, но един епископ. Това, което може да се види в политическия живот на държави с множество различни религии, но с едно правителство, сега е пренесено на духовно равнище. Много религии, но една власт. И тези люде, могат ли да ни кажат с какво тяхната еклесиология се отличава от „достойния за осъждане синкретизъм“?

12. В КАКВО СЕ СЪСТОИ ЕРЕСТА?

Особено негодуване поради ревност по Бога извиква у читателя това, че макар новостилните писатели да знаят прекрасно, че днес една истинска ерес опустошава Църквата и сами да признават, че „патриарх Атинагор и всички, които го следват, са станали космополити и привърженици на най-осъдителен синкретизъм“, те полагат всевъзможни усилия да представят това като незначително нарушение на каноните. Те полагат огромни усилия да наложат мнението, че всичко това е въпрос, засягащ не вярата, а само каноните, които, освен всичко друго, „непрекъснато са били нарушавани в продължение на цялата история на Църквата“. „Днес ти виждаш антиправославни изявления, действия, съвместни молитви с еретици и други по-

автентичното светоотеческо Предание на Православието“, където е даден подробен богословски анализ на понятието „каноническо подчинение“ и на съвременната злоупотреба с термина „каноничност“.

добни деяния на патриарх Атинагор, на Американския [архиепископ] Яков, и се възмущаваш. Това е справедливо. Аз също съм възмутен и потресен, като виждам такова безсрамно потъпкване на светите канони; но подобни неща, брате, са ставали не само в наше време...“ А между другото те прекрасно знаят, че става дума не само за съвместни молитви с еретици, но и за всеразяждащ синкретизъм, който като смъртоносна отрова тече из жилите на човечеството и е опил дори „официалното“ Православие.

„Предполагам и вярвам — пише един от тях, — че патриарх Атинагор и всички ония, които го поменават: патриарси, архиепископи, митрополити, епископи и т. н., поемат тежка вина пред Църквата за въпиещите нарушения на свещените канони... и за високопарните си лавирания в областта на вярата“. С други думи: не бойте се, християни, всичко това са просто нарушения на каноните; а що се отнася до вярата, тук няма изпадане в ерес, това са просто лавирания! „Но ако патриархът стигне дори още по-далеч, до уния — пише по-нататък новостилният автор, — тогава ще видиш...“ Тоест, все още патриархът не е отишъл твърде надалеч, тъй като официално не е била сключена никаква уния.

Виждате ли как хвърлят прах в очите ви, за да скрият истината? Всички тези, до които все още не е достигнал смисълът на ставащото, приемат, че става дума за уния на папистите с православните, подобна на Фераро-Флорентинската. Но стремежите на унионистите не се ограничават с уния между две църкви. Унионистите [днес] са синкретисти. *Тях не ги интересува обединението — интересува ги съвместното съществуване.* Те не желаят уния, както си въобразяват наивните люде. Те са доволни да виждат как в умовете на хората се утвърждава мисълта, че „всички ние сме братя“, че „всички ние сме еднакви“, че „между нас не съществуват никакви различия“ и че „ние всички вървим към Бога, всеки по свой път“.

Този припев е квинтесенцията на синкретизма. И такава мислене днес се насажда сред тези, които наричат себе си християни. Утре то ще се проповядва сред изповядващите монотеистични религии (юдаизъм, ислям и пр.), вдругиден тя ще стане „символ на вярата“ на целия свят, при това — без особени външни изменения в отделните религии.

Обаче в мига, когато такава идея проникне в съзнанието на човека, тук-таки вярата в Христа напуска душата му. За всички напоени с отровата на синкретизма Христос е „велик посветен“, велик философ, велик учител по нравственост, навярно дори бог, но не БОГ в абсолютния и основния смисъл на думата. Да, Той е път, но не е Пътят. Той е истина, но не е Истината. Той е светлина, ала не е Светлината. И Православието е път, но не Пътят. Има и други пътища, които не са по-малко добри. Не трябва да очакваме някаква хомогенизация на религиите — такава няма да има. Нека всеки се придържа към своя път; всичко, което се изисква от нас е да не бъдем фанатици и да не вярваме, че на света съществува само Православието и няма друга религия [като него]; да не вярваме, че единствено православните епископи са еписко-

пи, а еретическите са нищо. Да не вярваме, че единствено чрез Христа можем да познаем Бога и че толкова милиони евреи, мюсюлмани, будисти и пр. са далеч от Бога.

Ето това е ереста, срещу която се борим, а не против някаква все още несклучена уния. Тази ерес се състои в отричането на Христа и Неговата света Църква. Тази ерес е пропила гръцката земя от край до край, тя е станала начин на мислене и живот на християнските учители. Макар и да знаят положението на нещата, тези наставници залъгват духовните си чеда с такава песен: „Ако патриархът отиде още по-надалеч, до уния, тогава ще видите...“ Но такава „Уния“ никога не ще има и техните наивни последователи никога не ще я видят. И умните апологети на новостилието прекрасно знаят това.

13. ГЛАВА И ТЯЛО

Епископът, проповядващ ерес, престава да бъде епископ. Той се лишава от сан, поставя себе си въвн от Църквата. Всеки, който го следва и поменава, върви вече не подир епископ, а след човек, изгубил епископската благодат. А когато епископът изгуби тая благодат, как е възможно да не отпадне и паството му? От кого получават свещениците ръкоположение? Може ли отпаднал епископ да преподава Тялото и Кръвта Христови на своето паство? 15-то правило на Двукратия Събор ясно казва, че епископът-еретик вече не е епископ, а лъжеепископ и същевременно лъжесвещеник. Литургиите и ръкоположенията, които той извършва — това са лъжелитургии и лъжеръкоположения; мирото, което освещава не е Св. Миро; неговите тайнства са лишени от освещаваща сила.

А нали в Църквата, която е тяло, никой не може да съществува отделно от останалите! Свещеникът се явява като продължение на своя епископ; свещеникът винаги съслужи със своя епископ, с този епископ, когото поменава, дори ако пространството, на което се намира от него, е огромно. Народът, свещениците и епископът съставляват едно тяло. Когато главата на това тяло умре, с нея умира и цялото тяло. Населниците на Атон, например, имат за свой глава Димитрий, когото те поменават. Но Димитрий, както им е добре известно, е привърженик на напълно открит синкретизъм, с други думи, глашатай и привърженик на най-коварната, най-опасната от всички ереси, нападали някога Църквата. Като еретик — разбирай отстъпник, понеже синкретизмът е сърцевина на отстъплението, — Димитрий е мъртъв за Христа. И тъй, поменаващите го атонци имат мъртва глава. А видял ли е някога някой живо тяло с мъртва глава?

14. ПЕТНАДЕСЕТТО ПРАВИЛО

„Каквото е определено за презвитери, епископи и митрополити, същото това трябва да има още по-голямо значение за патриарси. Затова презвитер, епископ или митрополит, ако се осмели да прекъсне общение с патриарха си и не споменава, според както е определено и установено, името му на божествени служби, а преди съборно решение и окончателното му осъждане произведе разкол, да бъде съвършено изключен от свещенство, ако се докаже тази му беззаконна постъпка. Впрочем, това е определено и потвърдено относно ония, които само под предлог на някои обвинения отстъпват от предстоятелите си и произвеждат разколи, като рушат единството на Църквата. Защото ония, които се отделят от общение със своя предстоятел поради някои ереси, осъдени от светите събори или от отците, т.е. когато той открито проповядва ерес и явно учи това в църквата, такива не само не ще подлежат на каноническо наказание за това, че преди да има съборно решение са се отделили от такъв епископ, а, напротив, ще заслужат чест, която се пада на православни, понеже те са осъдили не епископи, а лъжеепископи и лъжеучители, и не са разсекли с разкол единството на Църквата, а напротив, побързали са да освободят Църквата от разколи и разцепвания.“

Когато православните икуменисти видят, че в крайна сметка не могат да скрият съществуването на 15-то правило на Двукратния Константинополски събор, тогава те искусно пускат в ход тактиката на димната завеса. Те не възпроизвеждат текста на това правило, но го цитират със свои собствени думи, като се преструват на невиждащи и никъде не привеждат основната фраза, която е ключова в това правило: „понеже те са осъдили не епископи, а лъжеепископи“. Изпускайки тая фраза, те, като йезуити, се стараят да ни уверят, че „това правило е потенциално незадължително и не изисква безусловно изпълняване; иначе казано, не изисква от клириците да прекъсват общение с епископа, проповядващ ерес, до неговото осъждане; това правило просто им предоставя такава възможност“, сиреч този, който престане да поменава архиерея, изпаднал в ерес, ще направи добре, но и той, който продължи да го поменава, също ще стори добре.

„Искаш ябълка — вземи си; искаш круша — ето ти!“

Да предположим, тогава, че правилото действително казва следното: „Ако клирик се отдели от такъв епископ до съборно решение, той не върши нарушение и не може на такова основание да бъде наказан, но напротив, достоен е за похвала“. Добре, прекрасно. Ако това е допустимо, защо тогава на атонците им пречат да престанат поменаването на Вселенския патриарх и по такъв начин да станат достойни за похвала? В какво биха съгрешили тези атонци, ако престанат да поменават Димитрий и вместо него поменават „всякое епископство православных“? Ще бъдат ли тогава достойни за похвала или не? Предполага се, че да. Но защо тогава не им позволяват да прекратят поменаването? Защо ги заплашват, казвайки, че ако престанат да поменават Вселенския патриарх, с това те правят разкол?

Но да погледнем наистина ли това 15-то правило е потенциално незадължително. Ето текста му: „... ония, които се отделят от общение със своя предстоятел поради някои ереси, осъдени от светите събори или от отците, т.е. когато той открито проповядва ерес и явно учи това в църквата, такива не само не ще подлежат на каноническо наказание за това, че преди да има

съборно решение са се отделили от такъв епископ, а, напротив, ще заслужат чест, която се пада на православни, понеже те са осъдили не епископи, а лъжеепископи и лъжеучители, и не са разсекли с разкол единството на Църквата, а напротив, побързали са да освободят Църквата от разколи и разцепвания“.

Как след прочитането на правилото може да се твърди, че този, който не се отдели от епископа-еретик, но запази общението си с него, ще стори добре? Кой ще се осмели някога да твърди, че съслужещият с лъжеепископ преподава на верните истинските Тяло и Кръв Христови? Кой ще вземе да уверява, че ръкоположеният от лъжеепископ действително е свещеник? Човек трябва да бъде синкретист, икуменист, отричащ православната вяра, за да твърди подобни неща. Знаеш, че твоят епископ не е епископ и продължаваш да го поменаваш; не се ли надсмиваш ти по такъв начин над Бога? Знаеш, че твоят епископ няма благодатта на свещенството и не може да извършва тайнствата, как тогава го поменаваш при извършването на тайнствата? И тъй, задължително ли е 15-то правило или не?

15. Кой ПРАВИ РАЗКОЛ?

Привържениците на новия стил прекрасно разбраха важността и задължителността на 15-то правило; затова те замазват фразата: „понеже те са осъдили не епископи, а лъжеепископи“. Всичките им доводи, по същество, са противопоставяне на 15-то правило, което е диаметрално противоположно на техните възгледи. За тези хора епископът е лъжеепископ само тогава, когато е осъден от Събор. За тях от благодатта може да лишава единствено Съборът, а не Бог. Но според 15-то правило епископът-еретик се е лишил от благодатта в мига, когато е наченал публично да проповядва ереста си. Той е лъжеепископ още преди съборното решение.

Привържениците на новия календар и икуменизма заклеияват като протестанстващи и като разколници онези вярващи, които биха дръзнали да престанат да поменават изпадналия в ерес епископ, прекъсвайки общението си с него. Но 15-то правило подчертава, че последните не само не са разкъсали единството на Църквата чрез разкол, но са побързали да я запазят от разколи и разцепления. Как е възможно да забраняваш на християнина да защитава Църквата от разколи, предизвиквани от епископи, които внасят в Църквата чуждо на нея учение? Чрез своите неправославни учения тези епископи, дори ако са хиляди, се отделят от Църквата Христова — от Църквата на апостолите и светите отци. Ония, които се отделят от такива епископи, обикновено не са много и привидно *тъкмо те* правят разкол. Имайки това предвид, 15-то правило силно подчертава, обръщайки се към всички поколения християни: не се оставяйте да ви заблудят чрез външни форми; разкол правят не малцината, които остават верни на апостолската Църква;

разкол правят тези, които вървят след епископите-еретици и се отделят от Църквата на апостолите и светите отци. А малцината отделили се от такива епископи всъщност пазят Църквата от истински разколи. И тъй, задължително ли е 15-то правило или не?

Но същите новостилци казват: „Ако даден свещенослужител не стори това“ — тоест, не прекрати поменаването и литургическото общение с еретичествания си епископ, но продължава да го поменава, без обаче да приема ученията му, като очаква съборно изяснение и присъда — „той по никакъв начин не попада под осъждането на това правило“. Нека проявим разум! Ако този, който прекратява поменаването на епископа-еретик и общението с него, запазва Църквата от разкол, то как тогава този, който остава на страната на внасящия разкол, няма да бъде осъден по 15-то правило?

Но ето още един от техните възхитителни софизми: „Никога — казват те, — никой клирик не е заслужил наказание или дори просто порицаване, задето не се е отделил незабавно от епископа-еретик, но е очаквал съборното му осъждане“. Но как би могла Църквата да накаже клирик, пребъдващ извън Църквата? Ако след съборното осъждане на неговия епископ той му остане верен, може ли Църквата да го накаже повече, отколкото вече го е наказала? Тя вече го е осъдила заедно с неговия епископ. Ако той принесе покаяние и се разкае след съборното осъждане, ако пожелае да се върне в Църквата дори много по-късно, то как може Църквата, след като го приеме, да го наказва? Църквата е научена от Господа да приема заблудилите се тъй, както е показано в притчата за блудния син. Църквата се стреми да спасява души, а не да ги прогонва от себе си.

16. СЪБОРИ И ЛЪЖЕСЪБОРИ

Горко на вярващия, който седи и чака съборен съд! Кога всъщност ще стане възможно свикването на събор? И ако такъв бъде свикан един ден, що за събор ще е той? Истински или „разбойнически“? Кога престанаха православните свещеници на Константинопол да поменават своя епископ Несторий, дочакаха ли те съборното решение? За щастие не. В Константинопол наистина се състоя събор. И какво бе решението му? Този събор оправда Несторий и предаде на анатема православните християни! Трябваше да се чака свикването на Третия вселенски събор, за да дойде всичко по местата си. А ако обстоятелствата се бяха стекли другояче, православните щяха да бъдат принудени да чакат още много дълго провеждането на истински събор, оставайки под проклетие. Какво щастие, че те не са мислили като тия, които приписват на епископските събори непогрешимостта, принадлежаща единствено на Църквата.

17. НЕЛЕПИЦИ

„Утре патриарх Атинагор ще напусне тоя свят и тогава, кой знае, на негово място ще дойде умен човек с консервативни възгледи, а тогава — край на униатските истерии и пропапските увлечения... И ако сега направим разкол, как ще излекуваме раните, нанесени на Църквата?“ Те мислят и безсрамно заявяват, че благочестивите християни са „тълпа“, чийто фанатизъм е трудно укротим: „Ако фанатизмът на тълпата веднъж се освободи, ще смогнем ли после да го спрем?“ О, нагли люде! Тълпата, която вие презирате, не е стадо от безмозъчни животни, а от мислещи пасоми. Нека дойде отново в Константинопол православен патриарх и тогава тая тълпа, която сега наричате сбирщина от разколници, първа ще падне в нозете му и ще целуне десницата му. Ако можеше да стане такова чудо!

Но, при едно разумно разглеждане положението на нещата, съвсем не-реалистично е да се надяваме в Константинопол да се появи православен патриарх. Кой сред епископите на Фенер е православен? Кой от тях не е икуменист? Кой не е модернист и с напълно светски дух? И кой от свещениците на Вселенската патриаршия някога е изразил протест срещу икуменизма и синкретизма? Откъде би могъл да се появи някой ден православен патриарх, кой ще го избере и въздигне на катедрата? От кого бе избран Атинагор — от православните вярващи или от международното масонство на Труман? Кой, въпреки волята на всички Фенерски епископи, избра и възведе на катедрата му Американския [архиепископ] Яков? Кой ръководи действията на този куклен театър, разиграващ се между Босфора, Европа и Америка? То се знае — не православните християни. И знаейки всичко това, как можем да очакваме православен патриарх в Константинопол? Да очакваме такова чудо е все едно да изкушаваме Бога.

18. ЦЪРКВАТА НА НАЕМНИЦИТЕ

„Страшна клевета, брате, е това, което някои разпространяват — че Гръцката църква върви по стъпките на Атинагор. Не, приятели, тя изобщо не одобрява дръзките му начинания“. Така тръбеше неотдавна един новостилец в памфлет против истинно-православните християни. Но да погледнем, вярно ли е това.

След като предаде Православието с официалното си заявление, че Църквата се е заблуждавала, и като сне от римокатолиците деветвековната анатема, подир срещата си с папата в Константинопол, а по-късно и в Рим, Атинагор се завърна в Константинопол и изпрати в Синода на Гръцката църква всички документи, засягащи това предателство.

Ето какъв бе отговорът на Гръцката църква:

„На заседанието на Свещения Синод бяха прочетени и предоставени за обсъждане изпратените ни от Вселенския патриарх хроника на посещението на Негово Божествено Всесветейшество Вселенския патриарх при Негово Светейшество Римския папа от 26 до 28 октомври и копия от приветствените слова и речи, които се размениха помежду им, а също и с други длъжностни лица на Римската църква.

След прочитането и обсъжданията Свещеният Синод, с чувство на дълбоко удовлетворение констатира, че, по Божие благословение, това посещение и нова среща на главите на Католическата и Православната Църква е преминало в съответствие с горещото желание и очакванията на Св. Синод и благочестивото църковно изпълнение.

Според официалното съобщение, обнародвано след срещата, Св. Синод с удовлетворение отбеляза, че и двамата глави признават, че истинският диалог на любовта, върху който е необходимо да се основават всички взаимоотношения между тях и Църквите им, трябва да протича при наличието на пълна вяра в единия Господ Исус Христос и при взаимно уважение и доверие на християните от всяка една страна, едни към други и към техните собствени Църкви.

Имайки предвид всичко това, Св. Синод изрази радостта си за благополучния завършек на посещението на Негово Божествено Всесветейшество Вселенския Патриарх Атинагор и за горещото желание на неговата душа да види диалога, започнат в атмосферата на любов и взаимно уважение, върху основата на равенството на двете Църкви, доведен до благополучен завършек, за слава на нашата Света Църква и нейния Божествен Основател.“

Този текст бе обнародван в сп. „Македония“ от 7 ноември 1967 г., откъдето го препечатвам.

И тъй, клевета ли ще е да кажем, че Гръцката църква върви по стъпките на Атинагор? Намери ли се поне един сред епископите, наречени „стълпове“ [на Православието], който да възнегодува против това решение? Намери ли се поне един, който да свали от себе си отговорността за него? Не. Нито един. Държавната Гръцка църква чрез своя Св. Синод увери гръцкия народ, че тя е много доволна от предателствата, извършени от Атинагор и неговата синкретична проповед. Освен това тя официално подпечата своето изповедание — от една страна като приема от ръцете на ересиарха Атинагор осветено миро, доставяно в Атина и като приканва нещастния гръцки народ да го почита и да помазва децата си с него, а от друга, чрез нееднократните съслужения със своя Глава, чрез съслужение с невъобразимия Американски [архиепископ] Яков в атинския катедрален храм и чрез извършваните на разни места в Гърция на съвместни богослужения с новия Александрийски патриарх, който провъзгласи едно толкова синкретично и икуменическо изповядване на вярата, че би могъл да му завиди и самият Атинагор.

И тъй, Гръцката църква провъзгласи, че е нужно взаимно уважение към обичаите, присъщи на православните и римокатолиците. Ето го синкретизма в цялото му великолепиe! Православните трябва да уважават лъжеученията на латинците. Голяма ли е разликата, за православните християни, между та-

кова уважение и уважението към другите монотеистични религии — на първо място към юдаизма и исляма, а сетне и от останалите езически религии? Гръцката църква не само изрази своето пламенно съгласие с Атинагор, но даже с цял глас тя провъзглася същата ерес. Нейното съгласие с Атинагор не е просто едно плахо, пасивно съгласие, но съгласие активно — то е „паралелен курс“, обещан от нейния глава по време на срещата му с Атинагор в Константинопол.

Всекидневният печат прекрасно улови смисъла на различните заявления на Гръцката църква. Ето какво пише вестник *„Елефтерос Космос“* от 10 септември 1969 г.:

„Свещеният Синод на Гърция изрази във вчерашното си официално съобщение своето дълбоко съчувствие към ислямския свят по повод пожара в йерусалимската джамия Ал-анс. В същото официално съобщение Свещеният Синод изразява пожелание за по-скоро възстановяване на световния мир и за братското примирение между всички човеци на планетата. Изразът на съчувствие от страна на Гръцката православна църква към другите религии е характерен пример за постоянния стремеж към сближаване и диалог между християните и нехристияните, за който преди две години възвести патриарх Атинагор. Говори се, че в най-близко бъдеще на о. Крит ще се състои среща на мюсюлмани с представителите на двете Църкви.“

И тъй, Гръцката църква поддържа синкретизма също толкова ревностно и старателно, както това правят Световният съвет на църквите — на който тя е органична част — и Константинополската патриаршия. Става дума не просто за сътрудничество с цел обединяване на църквите — икуменизмът не се ограничава с обхващане на християните, но се стреми към съществуване на всички религии, към равнопоставяне на заблудата с истината и тяхното примиряване, и равенството им с Църквата.

19. ТЕ ПОПРАВЯТ ЦЪРКВАТА

Ето защо Атинагор далеч не е единственият привърженик на най-отвратителния синкретизъм, както искаше да ни убеди в това новостилният автор на упоменатия памфлет. Цялата Гръцка църква споделя мисленето на Атинагор и открито заявява за това. И как би могла Гръцката църква да не одобрява деянията и изявленията на Атинагор и да не изпитва към тях при това чувство на „дълбоко удовлетворение“! За тези „расоносци“ с турски или гръцки паспорти християнството е не Истината, а една от многото истини. Христовата Църква е не непогрешимото и свето Тяло Господне, а общество от човеци, което греша и има нужда от поправяне. И ето, ние виждаме как непрекъснато поправят Църквата, при това никой не протестира. Атинагор не беше единственият, който поправяше Църквата със свалянето на анате-

мите. Епископите и свещениците от държавната Гръцка църква всеки ден я поправят по много други въпроси. Така например изпълнената с богословско съдържание стихира:

„Неми да станат нечестивите уста, които не почитат Твоя свят образ...“ под куполите на новостилните църкви звучат така: „Да бъдат благословени благочестивите уста, които почитат...“ Тези господа намират химнографията на светите отци за груба и жестока. Тя не е пригодна за икуменическата църква: че какво биха си помислили братята протестанти, щом чуят такива лишени от икуменическа любов фрази?

Но не само в областта на химнографията те поправят Църквата — също то се върши и при ползуването на Новия Завет. В много храмове при извършването на тайнството Брак систематично се избягва четенето на откъса, где-то пише: „Жената да се бои от мъжа си“ (Еф. 5:33) — нали това е несъвместимо с феминистичните разбирания на нашето време; ето защо този библейски текст се чете „сър съкращения“.

Един от официалните представители на гръцката богословска школа даже изказа мисълта за провеждане „преглед и поправяне на богослужебните текстове, особено тези от Страстната седмица, които накърняват честта и достойнството на еврейския народ“¹⁸. Той също така предложи да бъде съкратена литургията, да се въведат елегантни костюми за клириците и четиригласно пеене, да се използва орган, както и много други „детайли“. Не е ли това поправка на Свещеното Предание на светата Христова Църква? Изменението на богослужебния календар също бе такава „поправка“ в Църквата.

20. КОЛЕГИ

Това, което се крие зад тези незначителни наглед поправки, е нещо ужасно. То е пълното отричане на християнството. За тези хора християнството не е нещо и Божествено, и човешко. За тях то е чисто човешко. За тях Църквата не е Тялото Христово. В дълбините на душата си те не вярват, че Христос е Богочовек. Ако вярвах действително в това, те никога не биха дръзнали да „поправят“ Тялото Му — Църквата. Те също тъй на дело не вярват в Светия Дух и в това, че Той присъствува в Църквата, като я просвещава и ръководи. И от това двойно неверие, съзнателно или несъзнателно, произлиза отричането на авторитета на светите отци, което в последно време виждаме в лоното на „официалната“ Църква.

Сега повече от всякога изучават светите отци; но никой не трябва да се заблуждава от това. Нашите предци, живели под турското иго, може да са били неграмотни и да са нямали възможност да четат отците в оригинал, но те са имали пълна вяра в техния авторитет. И дори когато те вършели нещо неправилно, вършели го с вярата, че тъй са учили отците. А сега повечето от

¹⁸ Вж. периодичното издание „La Pensée Orthodoxe“ от 15 януари 1960 г., стр. 5-8

тия, които изучават светите отци, правят това с дух на непочтителност и надменна „критичност“. За тях отците не са нищо повече от колеги по богословие. Те не виждат защо трябва да оказват на отците по-голямо уважение от полагащото се на кой да е техен колега. За тях светостта няма никакво значение. За съвременните „християни“ смисъл има само моралната почтеност, която има не духовна, а единствено социална цел. В тая област Гръцката църква е преуспяла много. Фарисейството там е превърнато в наука. Най-грубите нарушения на свещените канони се извършват под предлог за очистване на нравите. И докато във въпросите на морала се наблюдава лицемерна чувствителност, то във въпросите на вярата ние виждаме неограничена търпимост. Това е така, защото въпросите на вярата засягат вечния живот — бъдещето, което е неосезаемо и фактически безразлично за тези загубили вярата си хора. За тях моралът се отнася не към „постоянния“ град, а към „тукашния“ [Евр. 13:14], — въпреки че не е „постоянен“, ала тези „които нямат надежда“ [1 Сол. 4:13], желаят да го направят колкото се може по-„постоянен“, за да намерят в него бездействен „цяр“ за суетността на своето съществуване. Моралът е опора на обществото. А светостта е напускане на тоя свят и неговите системи; затова обществото гледа враждебно на светостта. Светостта е отрицание на света, лежащ в злото [1 Иоан. 5:19]. Тя се отличава от моралната безупречност. Моралната безупречност е обърната към сегашния век; светостта е равнодушна към тоя суетен и покварен век, тя гледа към бъдещия, към нетления век. Затова етиката и светостта са неща, дълбоко противоположни едно на друго, но тази противоположност е напълно непозната на морализаторския подход и учение на официалната Църква.

По същество, официалната Църква е само оръдие в ръцете на Кесаря¹⁹. Всички виждат в нея средство за поддържане на нужния ред, сила, придаваща на законите по-голям авторитет, който не може да бъде завоюван само с меч. И ето по такъв начин ние виждаме един парадокс: най-закоренелите атеисти, най-равнодушните към религията хора „поддържат Църквата“, защото благодарение на нея те могат да внушат на масите склонност към покорство.

21. УСТРЕМЕНИ КЪМ ЗЕМНИ ЦАРСТВА

Този, който внимателно изучава дейността на религиозните организации, възникнали през последните години в лоното на държавната Гръцка църква, непременно ще забележи, че цел на тяхната дейност е „християнска Гърция“, а не Царството небесно. Зад тези наглед християнски цели се таи земна цел, която повечето членове на тези общества не осъзнават добре. Техният ламтеж за повече привърженици, за сила и власт, това, че откъсваха принадлежащите към тези организации монашествувачи от монашеството,

¹⁹ Вж. бележка №6

за да ги тласнат в света — всичко това красноречиво свидетелствува за изменението на духовната ориентация в паството на „официалната Църква“. В тази църква вярващите започнаха, малко по малко, да се стремят към земно „хилядолетно царство“ на Христа, или по-точно казано, към царство от юдейски тип. Те взеха да тъгуват и да се борят за утопията, назовавана от тях „Божия държава“, „християнска демокрация“, „християнска цивилизация“. „Християнската цивилизация“ или, както по-често се изразяват — „гръко-християнската цивилизация“, е постоянно в устата им. Но истинските християни „тук нямат постоянен град, но бъдещия търсят“ (Евр. 13:14).

Това търсене на постоянен град тук от уважавани лица сред вярващите от новостилната църква и миряните — членове на религиозни организации, е плод от един продължителен процес на духовно отравяне на вярващите, на интоксикация, която, оставяйки наглед неизменни много от външните признаци на Православието, на дело е подкопала самите му основи. Извънредно трудно е да се намери в лоното на официалната църква някой, който не е изпитал върху себе си по един или друг начин последствията от това разяждане. Всички тези, които са „не от мира сега“ и не са се приспособили към него, станаха за другите мишена и бяха наречени „старостилци“. Това насмешливо прозвище всъщност показва дълбоката разлика в начина на мислене, в светогледа и вярата между това, което Православието беше в миналото и това, в което то днес се е превърнало в официалната църква.

Въпросът „Върви ли официалната Гръцка църква по стъпките на Атинагор?“ е напълно остарял. Атинагор и официалната Гръцка църква страдат от една и съща болест. Те са две успоредни клонки на едно и също растение; разликата е само в това, че Атинагор беше по-зрелият плод.

22. ИЗПОВЯДВАНЕ НА ВЯРАТА „В ЦЪРКВАТА“

Но защитниците на новия стил не хвърлят оръжието: „Попитай писмено епископите от официалната църква, споделят ли те мнението на патриарха, и ще разбереш... Не трябва да изпускаме от внимание, че ако думите, изречени поради деликатност и вежливост [от новостилни епископи към Атинагор и мислещите като него], винаги получават гласност и бързо стават известни поради неправилна вежливост, други действия на критика и порицание [на Атинагор и привържениците му] може би остават неизвестни“.

Но не, тук не става дума за неща, които „остават неизвестни“. Новостилците прекрасно знаят, че в Църквата са важни не мненията на човека, а изповядването на вярата му. В какво вярва епископът в дълбините на душата си за Църквата не е от такова значение, от каквото е това, което той публично проповядва „в Църквата“, „с открита глава“, по собствена инициатива. Именно тогава, съгласно каноните, следва да прекратим общението с епископа-еретик — когато той публично проповядва ереста си. Ако той

вътрешно се придържа към някаква ерес, но не я проповядва и не общува открито с еретици, тогава Църквата го счита за православен, той запазва благодатта на свещения сан и извършваните от него тайнства са действителни. Но когато епископът публично проповядва ерес или открито общува с еретици²⁰, когато той публично се отрича от Христа и Неговата Църква, тогава независимо от това какво мисли той в сърцето си, независимо от това, което той може да каже на този или онзи в частна беседа, Църквата го счита за отстъпник, отрекъл се от Христа; такъв човек се намира въвн от църковния двор на Христовите овце, неговият свещен сан е изгубен и неговите „тайнства“ са лишени от освещаваща благодат.

Църквата не е ничие частно или лично дело. Свещенството и епископството се даряват в Църквата и не съществуват въвн от нея, не са нещо индивидуално. Отстъпникът, като личност, ще бъде съден от Бога, но той не може да бъде свещеник или епископ, ако отрича Църквата, дала му благодатта на свещенството и ако преминава официално и открито в лагера на нейните отрицатели. Църквата винаги е считала чужди на себе си тези, които публично отхвърлят Христа, за да избегнат наказание от страна на властите, макар на всички да е било известно, че вътре в себе си те не са се отрекли от Христа и от Църквата Му. Та как може Църквата да не признава за чужд на нея оня, който без всяка заплаха от мъченическа смърт от ръката на силните в тоя свят, публично се е отрекъл от вярата и е предал Христа?

Следователно, няма нужда от никакви писма и свидетелства от епископите на официалната Гръцка църква, които следват стъпките на Константинополския патриарх — поменавайки го на всеослушание „в Църквата“, „с откритата глава“, в най-свещения миг на Литургията, те обявяват себе си за привърженици на патриарха-синкретист. И какво значение могат да имат техните частни уверения? Какво значение могат да имат случайните порицания или упреците, оставащи скрити?

Официално, всенародно всички епископи от официалната Църква огла-

²⁰ В своето Открито писмо до архиепископ Яков светител Филарет Ню-Йоркски пише следното: *„Ние протестираме против Вашия неправославен ”икуменически молебен” [Има се предвид участието на епископ от Вселенската патриаршия в икуменическо богослужение в катедралата Свети Патрикий, в "Седмичата за молитва за християнско единство" и в "икуменически молебен" в гръцкия храм "Света Троица" в Ню Йорк] и против включването в диптихите, от страна на светейшия патриарх Атинагор, [на името] на римския папа и на "всички изповедания на Изтока и Запада", за което Негово Всесветейшество съобщава в своето Рождественско послание [от 1968 г.]. Включването [името на дадено лице] в диптихите винаги е било свидетелство на това, че това лице е православен християнин. Ако [отците на] Петия вселенски събор заповядал[и] да бъде заличено от диптихите името на Теодор Мопсуетски, признавайки учението му за неправославно, то как може който и да е патриарх или епископ да включва в диптихите тези, които дори формално не принадлежат към Православната Църква а, напротив, открито продължават да изповядват учения, несъгласни с нейните догмати? Вие се съединявате с инославните не в истината, а в пренебрежението към истината. ... Ние пишем това в открито писмо, доколкото Вашите изказвания са от публично естество.“* [Цялото послание е поместено на http://watchinexile.110mb.com/posl_jacb.htm]

свят „в Църквата“ своето съгласие с Вселенската патриаршия и вървят по стъпките ѝ. А тези от тях, които в частни беседи изразяват несъгласието си с Димитрий, те само изкарват наяве свойствения за тях недостиг на добросъвестност и душевна прямота. Та как могат да бъдат използвани скритостта и дипломатичността на тези епископи в качеството им на аргумент в полза на тяхната православност, и как може един духовен отец, който носи такава голяма отговорност за ръководените от него млади хора, да нарича двоедушието и опортюнизма — „вежливост“, била тя и зле изтълкувана? Нима никога, по време на изследванията им, пред очите на тези ерудирани архимандрити не са попадали думите на св. Василий Велики за такъв род епископи: „Що се отнася до такива, които се преструват, че изповядват здравата православна вяра, но са в общение с хора, които вярват различно, ако те бъдат предупредени и въпреки това останат непреклонни [в своите действия], тогава вие не само не трябва да имате общение с тях, но дори не бива да ги наричате свои братя.“²¹

23. „ПОВЯРВАЛ ЛИ Е В НЕГО НЯКОЙ ОТ НАЧАЛНИЦИТЕ?“

„Всички учители на Църквата, всички Събори, цялото Свещено Писание ни увещават да отбягваме привържениците на чужди [на Църквата] учения и да страним от общение с тях“, ни казва светител Марк Ефески²². „Златоуст гръмогласно обявява за врагове на Бога не само еретиците, но и всички, които общуват с тях“, пише свети Теодор Студит на игумена Теофил²³. Цялото писмено и устно Предание на Църквата, всички светци и апостоли в Свещеното Писание осъждат епископите от официалната Гръцка църква, намиращи се в общение с патриарха-отстъпник и онези, които споделят неговото мислене.

Ала при все това, колцина от съвременните православни християни имат смелост да бягат от тези, чиято вяра е различна от вярата на Църквата през всички минали векове, и да се отделят от общение с тях? Твърде малко. Наистина, Христовото стадо винаги е било малко (срв. Лука 12:32)! Христовото стадо винаги е било такава. И колко слаби глинени и пръстени съсъди са тези, които са оставени в съвременния свят да свидетелствуват за Истината! Неуката тълпа с нейните страсти, разногласия, с умствената си ограниченост — народ, „който не знае Закона“. „Повярвал ли е в Него някой от началниците или от фарисеите?“ — питат новостилните книжници (Иоан. 7:48-49). „Но тоя народ, който не знае Закона, е проклет.

Кой богослов, кажете ми, е станал „старостилец“? Кой университетски професор е станал „старостилец“? Кой от съвременните „безупречни“ еписко-

²¹ Patr. Orientalis, Vol. 17, p. 303.

²² Confession of Faith, XIII, 304.

²³ PG 99, 1049.

пи е станал „старостилец“? Не, ни един мъдрец, ни един от силните в тоя свят не е последвал невежата тълпа „старостилци“, тези малобройни „галилейци“, които викат, — чуйте ги само! — че уж Гръцката църква е в съгласие с Атинагор и Димитрий, и удрят клепалото, както някога Ной, за да извика животните в Ковчега. Погледнете, как около нас хората мирно си стоят по местата, благоразумно се венчават и кръщават в големите храмове, с какво смирение помазват децата си с миро от Атинагор, „този заслужаващ осъждане синкретист“; вижте и колко са много, и то забележителни люде — свещеници, учени епископи, началници, книжници, фарисеи, законници. Е, какво, няма всички те са в неведение, а само необразованите „старостилци“ всичко знаят?“

Необразованите „старостилци“ може да не знаят нищо, освен едно — че те пребъдват в съгласие с новомъчениците, с изповедниците, с отците, с пустинниците, с древните мъченици, с апостолите. Какво им пречи това, дето са малко — та нали истинските християни винаги ще бъдат малцинство; какво им пречи това, че са немощни — та нали и апостолите бяха немощни; на тях не им пречи и това, дето са неуки — та нали Христос също не е бил от образованите? Тяхната борба се води с една-единствена цел — да запазят верността си към Православието; да останат в Църквата; да влязат в Ковчега [на спасението].

А що се отнася до новостилните учители, които успокояват учениците си, като им посочват огромното мнозинство „църкви, разпространили се по цял свят“ — на тях православните християни отговарят с думите на св. Теодор Студит: „Човек, угоден на Бога, е за предпочитане пред безброй люде, които са изпълнени със самодоволство“²⁴. И кой от здравомислещите не желае по-добре да бъде сред малцината, които достигат спасение по тесния път, нежели сред мнозината, които се носят по широкия път към погибел? Ти, ако ти е угодно, предпочитай потъващото мнозинство пред спасяващия се Ной, а мене остави с малцината да вляза в Ковчега“.

24. БОРЦИ ЗА ПРАВОСЛАВИЕ

Грубото и съзнателно изкривяване на истината, с което си служат защитниците на новия стил, разкрива тяхната неискреност и демагогски цели. Ето какво говорят те за традиционните православни християни:

„Старостилците напуснаха Гръцката църква и основаха «църквата на истинно-православните християни», понеже по думите им промяната на календара противоречи на светите канони... Те основаха Църквата на истинно-православните християни единствено от желание да защитят светите канони... Църквата на истинно-православните християни бе основана като средство ... начин точно да бъдат съблюдавани светите канони“.

²⁴ PG 99, 1081C.

Невъзможно е да бъде измислена по-коварна клевета относно борбата на православните традиционалисти. Тя е коварна, тъй като на пръв поглед изглежда истинна и точна. Действително, промяната на празничния календар наруши светите канони и старостилците не пропуснаха да отбележат това — това бе нещо съвсем естествено. Коварството пък се състои в това, че старостилците биват представени като борци в духа на Дон Кихот, „на тяхното знаме пише акривия (т.е. строго изпълнение на църковните правила, недопускащо снизхождение)“. Наистина дяволска клевета, с помощта на която искат и могат да принизят, в очите на света, борбата на старостилците до равнището на една наивна и нереалистична борба, водена от фанатизирани елементи.

Но смисълът на борбата на старостилците изобщо не се състои в поддържането на църковната *акривия* в ущърб на църковната *икономия* [т.е. снизхождението към човешката немощ, заради която се допуска известно облекчаване в прилагането на църковните правила]. Тук изобщо не става дума за акривия или икономия. Борбата на старостилците е за Православие. Промяната на празничния календар бе не само нарушение на каноните, тя стана и начало на разграждане стените на Православието, разрушаване, подготвено още в епохата на Теоклит Фармакидис²⁵. Макар тези, които започнаха борбата, и да бяха наречени „старостилци“, това стана защото враговете на Православието почнаха своята разрушителна дейност с въвеждането на папския календар. Ако те бяха започнали нападението от някоя друга страна, тогава и формата на борбата днес щеше да бъде друга, друго щеше да бъде и името на борещите се за Православие, които днес ги наричат старостилци.

Враговете на Православието се преструват, че не разбират смисъла на борбата на традиционните православни християни; те възклициват: „Християнството е толкова необятно, а те го удавят в тези тринадесет капки вода! Каква ужасна разлика, въпрос за спасението, догмат на вярата са за тях тези тринадесет календарни дни!“ Ето ви класическо доказателство за безсилието пред Истината — нейното извращаване. Истинно-православните християни никога не са се борили нито за тринадесет дни, нито за календар. Астрономическата точност беше довод, издигнат именно от новостилците. В 1924 г. православните гърци видяха, че богослужебното съгласие в Христовата Църква — съгласие, царило в продължение на шестнадесет века, — е разбито за един миг в целия свят. Те видяха презрение към Преданията на Църквата; те видяха ухажването, от страна на икуменистите, на еретическите вероизповедания на Запада, те осъзнаха, че това бе истинската причина за въвеждането на западния календар; те осъзнаха още и най-лошото — скритото отричане на непогрешимостта на Църквата, което щеше да излезе наяве по-късно в цялата си „слава“ — в 1965 г., при „снемането на анатемата“ срещу

²⁵ Секретар на Св. Синод на Гръцката църква от 1833—1839 г. и отново от 1844—1850 г. Фармакидис е прочут с привързаността си към принципите на Западното просвещение и опозицията си спрямо църковното Предание и канонически порядък.

папизма. С други думи, те разбраха, че корабът на Гръцката църква се е натъкнал на подводна скала и започва да потъва.

Промяната на календара бе първият удар на секирата по ствола на Църквата; раната, прорязана от него, бе обмисляна още по-отдавна. Човек трябва да е слепец, та да не види и да не разбира, че нанеслите тоя първи удар със секирата не ще спрат, а ще продължат. Целта им бе не да нанесат този първи удар и да спрат, а да отсекаат дървото. Още тогава благочестивите вярващи прекрасно разбраха това; сега ние виждаме, че те са били прави.

25. ИЗЧЕЗВАЩОТО ПРАВОСЛАВИЕ

Истинно-православните християни, в такъв случай, напуснаха официалната църква не поради незнание за църковната икономия — те я напуснаха, за да останат православни. Държавната Гръцка църква пристъпи към осъществяването на програма, чрез която в нея Православието започна да изчезва. Да се остава в лоното на тая църква означаваше не само мълчаливо съгласие с престъпленията, вършени против вярата — то бе наистина въпрос на спасение. Зад всичко това [промяната на календара и пр.] се криеше подмолно презрение към църковните свети отци, което, както видяхме, се показва наяве вътре в религиозните организации.

Когато отците установили църковните празници и песнословия съгласно календара, разработен от астрономите на Юлий Цезар, те прекрасно знаели, че с времето техният календар ще почне да изостава. Но отците се интересували не от астрономическата точност; техният начин на мислене коренно се отличавал от светското и угодническо пред света мислене на съвременните гръцки епископи. Тази разлика в мисленето е най-главната и велика опасност за душите на вярващите — скритата отрова, която все повече и повече пропива атмосферата на държавната църква; силата на тая отрова е такава, че тя не само се разлива в кръвта на вярващите, но я прави и неспособна да приема духовния кислород при случай, когато пак ѝ се удаде да вдъхне чистия въздух на Православието.

Проповедническата и катехизаторската дейност, религиозните организации, богословските училища, периодичните издания, монашеските братства — всичко е белязано с печата на една светскост, напомняща религиозното състояние на Запада. Появяват се и някои изключения — подобни на правописни грешки, на вода в млякото, на чуждо тяло, което подлежи на премахване. И тъй, въпрос на спасение ли е или не е отделянето от такава Църква?

Защо светоотеческите книги станаха толкова трудни за намиране? Защо религиозните организации, при всичките си огромни средства, не издават трудовете на светите отци? Защо Църквата не изисква от държавата въвеждането на изучаването на светоотечески текстове в училищата? Отгово-

рът е прост: защото вече не обичат светите отци. С уста ги почитат, но със сърцата си хранят към тях неприязън. В Гръцката църква не желаят повече да вярват и да живеят тъй, както са вярвали и са живели отците. Не, промяната на календара не беше просто обикновено и независещо от нищо друго явление; тя не е плод на неочаквано вдъхновение от страна на някой архиепископ; тя беше първото изригване на лава от един вулкан, който дълго време преди това бучеше — изригване, което предвещаваше други изригвания, които щяха да станат по-късно и на които днес ние сме свидетели. Именно така разбраха старостилците делото, засягащо празничния календар, и времето доказва правилността на тяхното разбиране.

26. ЗАКОННИЧЕСКИ РАЦИОНАЛИЗЪМ

„Другите православни църкви“, казват апологетите на новия стил, „макар и да следват стария стил, но винаги са имали и имат каноническо общение с Гръцката църква. Защо старостилците постъпват иначе? Постъпвайки така, не поставят ли те себе си извън Православната съборна Църква? Коя православна поместна старостилна църква има общение с лагера на гръцките старостилци? Антиохия? Москва? Сърбия? България [до 1968 г.]? Нито една. Всички тези църкви винаги са признавали само Гръцката църква... Ако Гръцката църква, поради промяната на календара автоматично — тоест, без да бъде отлъчена от другите църкви, — е станала разколническа, тогава и всички православни поместни църкви се оказват в разкол, тъй като се намират в общение с разколническа църква“.

Ако малко изменим този абзац, ние бихме могли да го съпоставим с една друга епоха и да напишем следното: „Когато Несторий проповядваше в Константинопол ерес, останалите църкви, макар и да пазеха православната вяра, в същото време продължаваха да бъдат в пълно каноническо общение с Константинополската църква и с Несторий. Защо тогава неколцина православни свещеници и миряни от Константинопол постъпиха другояче? Защо се отделиха от своя архиепископ и престанаха да го поменават на богослуженията, защо официално го отхвърлиха? Не се ли поставиха те по такъв начин извън вселенската Православна Църква? И под ударите на страшното отлъчване, наложено върху им от страна на техния архиепископ Несторий, с когото бяха в общение всички патриарси и епископи в света? Коя от поместните православни църкви, пазещи по онова време неповредена православната си вяра, беше в каноническо общение с истинно-православните християни в Константинопол? Йерусалимската? Антиохийската? Римската? Александрийската? Нито една! Всички тези църкви имаха общение единствено с официалната Константинополска църква и нейния патриарх Несторий. И ако Константинополската църква, поради ереста на нейния архиепископ автоматично — тоест, още преди да попадне под отлъчване от

страна на другите църкви, което по-късно последва, — бе станала еретическа, то значи еретически бяха станали и всички православни поместни църкви, тъй като имаха общение с еретическа църква...”

Ето до къде може да ни доведе сухото, неправославно и законническо разсъждение! В действителност нито истинно-православните християни в Константинопол, отлъчени от Несторий, се намирали вън от Църквата, нито поместните църкви станали еретически, тъй като те никога не са били в съгласие с Несторий. Да, по буквата на закона църквите били в общение с Несторий. Но за неговата ерес все още те не знаели. Разпространявали се слухове, ала нищо още не било известно точно и ясно на никого, освен на жителите на Константинопол, които са слушали проповедта на Несторий. Да бъдат в общение с него за тях значело наистина да изпаднат в ерес. Що се отнася до останалите, тяхното общение с Несторий имало оправдание, доколкото те не знаели точно какво е станало. В подобни случаи съседните поместни църкви прекъсват общение с еретика постепенно, според степента на осъзнаване на неговата ерес. Във всеки случай прекъсването на общението започва в църквата, където се е появила ереста. Винаги е нужно известно време, за да осъзнаят другите църкви ереста, и още повече време за свикването на Събор, който да вземе решение за отлъчване.

Същото стана и с гръцките православни християни. Вътре в Гръцката църква се появи нововъведение и бе напълно естествено гръците първи да прекъснат общение с модернистите. И ако другите църкви закъсняха да реагират или не реагираха изобщо, то е защото повечето от тях споделяха синкретичните идеи на официалната Гръцка църква. А други, които всъщност са истинно-православни — например руските катакомбници и Руската Православна Задгранична Църква²⁶, — угнетени от беда от всички страни, не можеха нито да знаят достоверно какво става в Гърция, нито да реагират на това.

27. В ОЧАКВАНЕ НА СЪБОРНО РЕШЕНИЕ

Православните християни не чакат произнасянето на църковно отлъчване над еретиците, за да се отделят от общение с тях. Всеки, който осъзнае съществуването на заразна болест, бяга от нея, без да чака инструкции от санитарната служба, които поради обстоятелствата може изобщо да не бъдат дадени или да бъдат дадени не съвсем скоро. Заразеният от холера си остава болен, независимо от това знаят ли лекарите или не, говорят ли за това или не. Намиращите се близо до болния първи забелязват това, първи се и отдалечават, тъй като те са подложени на опасността в далеч по-

²⁶ Вж. също *Йеромонах Серафим (Роуз)* — Царският път: Истинското Православие в епоха на отстъпление. [<http://bulgarian-orthodox-church.org/rr/lode/frseraphimrose-royalpathbg.pdf>]

голяма степен от всички други. Осъдена или не, ереста си остава ерес. И горко на всеки, който пребъдва в общение с нея „в очакване на съборно решение“.

Първият симптом на икуменическата ерес се появи в Гърция през 1924 г., във вид на промяна на празничния календар. Онези, които имаха духовен опит, разбраха, че това е „холера“, и се отдръпнаха, без да очакват нищо повече. Сега ги клеветят, казвайки, че трябвало да почакаат, докато съседите им разпознаят болестта, която опустошава дома им. Говорещите тъй и досега си остават там, удържайки със себе си и всички, които наивно ги следват. Те казват, че чакат лекарите. Но ще се намери ли макар един човек да им каже, че лекарите, които те очакват за поставяне на диагнозата, сами са заразени от същата болест?

28. УПРАВЛЯВАЩИ БЛАГОДАТТА?

Един новостилец пише:

„Твърди се, че понеже днес Гръцката църква се намира в общение с патриарх Атинагор, то тя е станала еретическа. Навярно тя е станала такава днес, вчера или преди една, две или дори три години. Но преди пет или десет години тя не е била такава. И толкова повече не е била тя еретическа преди тридесет години. И тъй, преди тридесет години Гръцката църква, бидейки православна, лиши от сан двамата епископи, за които е дума, и всички ръкоположени от тях клирици (става дума за бившия Флорински митрополит Хризостом и за Димитриадския митрополит Герман, които се присъединиха към старостилците и туриха начало на епископата на гръцките истинно-православни християни [съкр. И.П.Х.]). Следователно това действие, извършено отдавна, е действително и валидно за нас. Нека сегашните действия на Гръцката църква, която вече е еретична — разбира се, говоря хипотетично — не са валидни и низвергнатите от нея не са низвергнати. Ала онези, които тя е низвергнала преди двадесет или тридесет години със сигурност са низвергнати.“

Значи [митрополитите] Хризостом и Герман всъщност са били низвергнати, така ли? Но от кого бяха те низвергнати и защо? Те бяха „низвергнати“ от хората, които потъпкаха богослужебното Предание на Православната Църква и презряха светите отци заради дружбата със западните еретически деноминации. И заради какво бяха „низвергнати“ те? Затуй, че не пожелаха да последват обновленците и презрителите в тяхното стремглаво падение.

И не считат ли всъщност тези люде, че Бог е служител на архиереите? Че Той е длъжен да лишава от благодатта Си праведните православни люде по заповед на епископите? А те твърдят именно това, тъй като тяхната еклесиология е не православна, а папистка. Според тях архиереите имат власт и над Божията благодат. И тъй като тези архиереи не са лишили от благодат Ати-

нагор, то и Бог не може да му я отнеме. Но православните гледат на нещата не юридически, а онтологически. Ереста е мрак. Мракът не може да съществува заедно със светлината на Божията благодат. Еретикът е станал еретик, понеже се е отдалечил от Бога, по своя воля се е заключил в тъмната кула на неведението, където не може да проникне ни един лъч божествена светлина. Ереста повече от всички други грехове отделя човеците от Бога. Чрез ереста човекът отпада от Бога независимо от това отлъчен ли е той съборно, или не. Еретиците се отсичат от Църквата онтологически, а не юридически. Те са отпаднали от нея по силата на това, че са еретици, а не защото Църквата е взела решение да ги отхвърли.

Еретикът, тоест проповядващият ерес и всеки, който го следва, макар да знае добре, че той проповядва ерес, пребъдват по един или друг начин в противене срещу Църквата. А пребъдващият в раздор с Църквата не може да има Кръвта Христова, която очиства от всеки грях. Предусловие за получаването на това очищение е пребъждането в Истината. „Бог е светлина, и в Него няма никаква тъмнина“, пише възлюбления Господен ученик (1 Иоан. 1:5). „Ако кажем, че имаме общение с Него, а ходим в тъмнината, ние лъжем и не постъпваме по истината; ако ли ходим в светлината, както и Той е в светлината, имаме общение един с други, и кръвта на Исуса Христа, Неговия Син, ни очисти от всеки грях“ (1 Иоан 1:6-8). „Всякой, който престъпва Христовото учение и не пребъдва в него, няма Бога; който пребъдва в Христовото учение, той има и Отца, и Сина“ (2 Иоан. 1:9). Ето го условието — за да имаш благодат, трябва да пребъдваш в Истината. „Истината не е нищо друго, освен благодатта Христова“, пише св. Симеон Нови Богослов²⁷.

Следователно, отделянето на еретика от Църквата никак не е свързано с решенията на архиерейския събор. Православният събор е хирургът, който ампутира гнилия член от Тялото на Църквата, ала не съборът е този, който е умъртвил отсечения член. Членът е бил мъртъв още преди съборът да реши да го ампутира.

Разбира се, епископите имат власт да отлъчват от Църквата, но само тези, които са вече духовно мъртви. Няма значение какво множество отлъчвания, анатем и низвержения се изливат върху един православен християнин, живеещ праведно, дори ако му ги налагат православни архиереи — той остава жив и непоколебим вътре в Църквата, като сам укорява, ала от никого не бива укоряван. „Ако епископът отлъчи от Църквата противно на волята Божия, това не означава, че Божията присъда следва това [епископско] решение,“ казва свети Максим Изповедник, който е знаел за какво говори. А свети Дионисий Ареопагит пише: „По такъв начин, в качеството на вестител на Божиите решения, първосвещеникът има власт да отлъчва от Църквата; разбира се, не защото всепремъдрото Богочахание робски се подчинява, ако дръзна тъй да се изразя, на всички негови прищявки, но защото той е движен пророчески от Върховния Дух, Който полага всяко нача-

²⁷ Слово XXII.

ло, и отлъчва тези, които са вече осъдени от Бога тъкмо поради тяхното недостойно поведение“²⁸.

Във вестник „Християники София“ (*Християнска мъдрост*), бр. 33 от юни 1961 г. на първата страница бе поместена красноречива карикатура. На нея е изобразен епископ, от чиято уста излитат черни врани. След излитането те кръжат и, ненамирайки къде да кацнат, се връщат и кацат върху главата на епископа. По това време Солунският митрополит Пантелеимон отлъчи от Църквата девет члена от организацията на тогавашния архимандрит Августин (Кандиоти). Под заглавието на вестника се четеше: „Както врабче ще хвъркне, както лястовица ще отлети, — тъй незаслужено проклятие няма да се сбъдне“ (Притч. 26:2). Под това изображение бе напечатано: „Несправедливите проклетия и анатемите нямат сила, както казва у нас народът, дори ако са изкусно съставени от библейски цитати. Те, според думите на Писанието, приличат на черни гладни птици със закривени нокти, които кръжат във въздуха и най-накрая се връщат, за да се спуснат върху главата на изреклия ги безумец“. Завършекът на статията в „Християнска мъдрост“ съдържаше препратка към историята на Църквата, където могат да се намерят много примери за несправедливи отлъчвания и низвержения на благочестиви православни християни, извършени от разни епископи поради страст или заблуда.

Добре образованият новостилен автор не е в неведение относно всичко това. Той прекрасно знае, че всяко несправедливо низвержение, дори извършено от православни епископи, е невалидно. Бог не е слуга на епископите, та да лишава от благодатта на свещенството православни по вяра и начин на живот свещеници и епископи, понеже тъй се иска на други епископи. А и възможно ли е да си представим, че Бог ще накаже Своите служители, затуй, че се покоряват на Неговата света воля, вместо на волята на епископите, вършещи неправда [в Църквата Му]? Ала все пак новостилните учители използват този безсъдържателен (както те сами разбират) довод, за да направят впечатление на читателите.

29. НЕПРАВОСЛАВНИТЕ НИЗВЕРГВАТ ПРАВОСЛАВНИТЕ

„Преди тридесет години Гръцката църква низвергна... “ Ето едно твърдение, което трябва да проверим. Ако несправедливото отлъчване от Църквата и несправедливото низвержение са без значение, дори ако са извършени от православни епископи, то какво да кажем за епископи, които враждуват против Православието? — епископи модернисти, епископи, които сами попадат под анатемата на всеправославните Събори, епископи, които работят за осъществяване целите на икуменизма, епископи, които са застанали на страната на ереста на ересите — икуменическият синкретизъм? „Но

²⁸ *Concerning the Ecclesiastical Hierarchy*, Chap. 7.

почакайте, моля — казват ни те, — икуменизмът е нова ерес, която се появи едва преди десет години. Тя не съществуваше преди тридесет години, когато клириците и миряните, придържащи се към стария стил, бяха отлъчени и анатемосани от Гръцката църква“. Който мисли така, той се заблуждава и допуска сериозна грешка.

Каква бе целта при промяната на календара? Промяната на календара, както и предложената промяна на празнуването на Пасхата, възможностите за което сега се изучават, имаше като своя главна цел богослужебното единство със западните деноминации. Това бе първата крачка към знаменитото „единство на църквите“. Промяната на календара бе, по такъв начин, първата официална проява на синкретизма в нашата страна.

Новостилците се опитват да представят привързаността на старостилците към православния църковен календар като някаква чудатост, като разбираема своеобразност, която обаче не може да оправдае разрива на старостилците с обновленската държавна Църква. Обичайната тактика на новостилците се състои в това да представят делото, за което се борят старостилците, като колкото се може по-нелепо и по-нищожно. Поборниците на новия стил се опитват да внушат, че реформата на православния богослужебен календар няма абсолютно никакво отношение към икуменическата ерес. Но старостилците от самото начало бият тревога, че в опасност се намира именно *вярата*. Борбата на старостилците не бе борба на тесногръди фанатици против по-точния и по-съвършен календар, както искаха да внушат това новостилците. Тя бе борба на Православието против една нова ерес — против една коварна и добре прикрита ерес, която още не бе известна със своето истинско име. Промяната на празничния православен календар бе първата нападка от страна на икуменизма срещу Православието в Гърция.

Когато изучаваме историята и постановленията на неправославния конгрес, свикан в Константинопол под председателството на Константинополския патриарх, масона Мелетий Метаксакис, пред нас се открива икуменизмът в цялата му прелест — такъв, какъвто го знаем днес²⁹. На този конгрес през май 1923 г. не само бе прието решение за промяна на празничния календар и пасхалията [на Православната Църква], но дори решения за премахване на свещеническите одежди и замяната им с костюми като на протестантските пастори, за подстригване на косите и бръснене брадите на православните клирици, за да приличат по всичко на западните клирици, на протестантите, на англиканите и на католиците³⁰. Бе решено да се премахнат

²⁹ За личността и делото на Мелетий Метаксакис виж: а) Триадицкий епископ Фотий, Съдбовна стъпка по пътя на отстъплението, В: С перо и слово (избрани статии, студии и очерци), т. 1, с. 15—59 [http://pravoslavie.domainbg.com/ef/vol1/v1_02.pdf]; б) Вселенският патриарх Мелетий Метаксакис — франкмасон, новатор и икуменист [<http://www.bulgarian-orthodox-church.org/rr/lode/meletios-mason.html>]

³⁰ Тези решения са вече осъществени във „Финландската православна църква“ под юрисдикцията на Константинополската патриаршия, а също и в естонските енории на Московската патриаршия. — Този текст е взет от руския превод на книгата, в английския ѝ

постите по западно подражание, да се премахне монашеството или да бъде то преобразувано в социално-активни религиозни ордени — всичко по западен образец. В тази епоха вече бяха започнали отделни икуменически контакти и диалози, бе започнала систематична пропаганда за признаване на англиканските ръкоположения и на всички неправославни кръщения; бе повдигнат въпросът за преразглеждане на цялото църковно законодателство и за едно „ново официално определение на изповеданието на православната вяра“.

По такъв начин Гръцката църква, бидейки още преди тридесет години антиправославна и неправославна, низвергна и отлъчи придържащите се към стария стил клирици и миряни. Но старостилците ѝ отвърнаха с думите на свети Марк Ефески:

„Съборите осъждаха тия, които не се подчиняваха на Църквата и се придържаха към противни на нея учения; затова съборите ги наричаха еретици и отначало осъждаха ереста, а сетне и тия, които са нейни поддръжници. Аз пък не проповядвам никакво собствено учение, не въвеждам нищо ново и не отстоявам чужди и лъжливи догмати, но се придържам към това чисто учение... което Църквата е приела от нашия Спасител Христос и което тя пази... По какъв начин могат да ме осъдят като еретик? Отначало трябва да разгледат учението, което аз изповядвам, и ако то е съобразно с благочестието и е православно, тогава как мога да бъда достоен за осъждане?“³¹

30. „НАГЛОТО БЕЗРАЗЛИЧИЕ НА ГУБИТЕЛИТЕ“

Не напомня ли това отлъчване на православните от обновленската държавна Църква на едно друго отлъчване — в далечната 1054 г., когато Православната Църква бе отлъчена от папистите? Те също осъдиха православните заради тяхното непослушание към „Църквата“, тоест към папата и неговите кардинали. Те също наричаха православните християни непокорни на църковната власт и също имаха на своя страна светските власти. Папистите също бяха обновленци и страдаха от една хронична и все по-влошаваща се болест по отношение на вярата.

Освен всичко това, не напомня ли това отлъчване на едно друго, отправено срещу православните християни от триста и четиридесетте иконоборчески епископи, които свикали „Вселенски събор“ в 754 г.? По онова време православните проявили непослушание спрямо не само седемдесет епископи — както сториха съвременните православни традиционалисти — но спрямо триста и четиридесет епископи, събрани на официален „Вселенски събор“. Този събор също осъдил тогавашните православни християни като фанатици и отсъдил, че те отдават прекомерно внимание на несъ-

превод те липсват — Б. пр.

³¹ *Απομνημονεύματα*, Sylvester Syropoulos, X, 15–16.

щественни въпроси, като например почитането на иконите и че произвеждат разколи в Църквата чрез непоменаването на обновленските епископи и прекъсването на църковно общение с тях. По онова време, също както днес, някои от учените епископи-иконоборци предлагали на православните: „Желаете да почитате иконите ли? Ние няма да ви пречим, стига вие да ги окачвате малко по-високо. Само едно нещо искаме от вас - да поменавате епископите на официалната Църква и тогава и аз сам ще поставя икони в храма, където служи, защото дори в моята епархия има мнозина, които изпитват носталгия по обичая да окачват икони — а това е *толкова* смислено — ала те естествено не желаят да правят разкол в Църквата.“

Колко лесно забравяме историята; или по-скоро, четем я, без да полагаме усилие да се поставяме на мястото на онези хора, които историята описва.

И тъй — православните християни бяха отлъчени от икуменистите, които са преизпълнени с такава любов, че не искаха да празнуват своите празници сами, но заедно с еретическите деноминации на Запада. Каква радост, каква слава е приготвена за тези нови изповедници на вярата, които Господ благославя: „Блажени ще бъдете, кога ви намразят хората, кога ви отлъчат и похулят и изхвърлят името ви, като лошо, заради Сина Човечески. Възрадвайте се в оня ден и се развеселете, защото голяма е наградата ви на небесата. Тъй постъпваха техните бащи с пророците“ (Лука 6:22-23).

Свети Фотий Велики пише:

„В стари времена анатемата бе нещо страшно, нещо, което трябваше да се избегне, когато се произнасяше от проповедниците на благочестието над онези, които бяха съгрешили с неблагочестие. Ала откак дръзкото и наглото безразличие на губителите — противно на всеки божествен и човешки закон, и противоречащо на всяко мислене, както елинско, така и варварско, — стана тъй безумно надменно, че да обърне анатемата, която тези люде заслужават, срещу поборниците на Православието, и понеже във варварската си ярост те се отдаваха на препирни, за да извършат своето църковно престъпление, това страшно и най-крайно от всички наказания биде принизено до басня и закачка, или по-скоро, дори стана желано за благочестивите. Разбира се, не това напълно надменно мнение на враговете на истината прави наказанията — особено църковните наказания — страшни, но по-скоро виновността на осъжданите; защото липсата на вина у тях превръща [налаганите върху им] наказания в подигравка и обръща осъжданията срещу ония [които ги изричат] и им донася, в крайна сметка, непорочни венци и безсмъртна слава, а не осъждане, каквото тези [врагове на истината] им определят. Следователно, всички благочестиви и свети люде предпочитат да бъдат милион пъти хулени от онези, които са се отчуждили от Христа, нежели — с великолепно и бурно одобрение — да имат нещо общо с престъпленията им, вършени от омраза към Христа и Бога.“³²

Другаде той продължава:

³² Писмо до Игнатий, митрополит на Клавдиополис, PG 102, 833 А–С.

„В течение на дълго време всеки еретически събор и всяко иконоборско сбирание са ни предавали на анатема (и не само нас, но също и нашия баща и нашия чичо — хора, които бяха изповедници на Христа и блясък на йерархията); но чрез анатемосването ни, те причиниха нашето издигане, при цялото ни нежелание, на архиерейския престол. Затуй, нека ония, които заедно с преждеспомнатите безразсъдно се отклониха от заповедите на Владиката и широко са отворили вратите на всяко беззаконие, да ни предават на анатема дори сега, та да ни въздигнат, макар и [ние да сме] неустойчиви, от земята към Царството небесно.“³³

31. „ДЕТО СА ДВАМА ИЛИ ТРИМА СЪБРАНИ В МОЕ ИМЕ“

„Свещенството на старостилците“, пишат враговете ни, „идва от Хризостом, бившия Флорински епископ, и от Герман, бивш Димитриадски епископ. Ала до 1935 г. в течение на цели 11 години от времето на календарната промяна, тези епископи са били ‘в разкол’, сиреч, те са били членове на държавната Гръцка църква. Следователно [според някои старостилци] и двамата упоменати по-горе епископи са били безблагодатни.“

В тия редове човек може да се възхищава на законническото мъдруване в цялата му прелест. Колко предсказуеми и прости са всички неща за такива хора! Колко рационални са всички техни отговори! Колко механично е тяхното разбиране за Църквата! „Естествено“ — продължават те — „когато един свещенослужител разколник или еретик се връща към Православието, той често пъти се приема без ръкоположение, само по силата на просто решение на събор или на синода на дадена поместна Църква. Чудесно, с това сме съгласни. Но това трябва да стане чрез събор или чрез дадения синод. По силата на кое синодално решение са били премахнати от тези епископи последствията от техния разкол? Кой поместен синод или събор е възстановил гореспомнатите двама епископи?“

Не се ли досещат тези лица, че дори ако допуснем, че след въвеждането на папския календар всички поместни църкви са станали духовно мъртви — допускане, което лъха на рационализъм на N-та степен — тогава всички онези, които остават верни на Православието, са членовете, съставляващи Църквата, съборите, йерархията дори ако сред тях няма нито един свещенослужител. „Дори ако малцина останат в Православието и благочестието, те са в Църквата“, казва свети Никифор Изповедник, „и властта и защитата на църковната институция почива върху тях.“³⁴ А свети Теодор Студит пише до игумена Теофил: „Нека не поставяме камък за препъване пред Божията Църква, която според учението на светците може да се състои дори от трима православни християни, за да не бъдем осъдени според Господнята присъда.“³⁵ Господ, Който е рекъл: „дето са двама или трима събрани в Мое име,

³³ Писмо 64-то до Григорий, дякон и архиварий, PG 102, 877 В–С.

³⁴ PG 100, 844D.

³⁵ PG 99, 1049C.

там съм аз посред тях“ (Мат. 18:20), е действително по-велик от всеки събор. Той може да възвърне в йерархията всички епископи, които са паднали и са се покаяли. Тези неща са много прости и добре познати на православните християни, но твърде трудни за разбиране от рационалистите, приели една папска еклесиология.

32. След 1920 година!

Болестта, от която страдат новостилците, е най-ужасната ерес, която някога е нападала Църквата. Това е състояние, което човек може да назове с множество имена: „икуменизъм“, „синкретизъм“, „агностицизъм“, „религиозно безразличие“, „секуларизъм“. Отровата, която е проникнала в новостилците, е духът на тоя свят. Ето някои от симптомите на тяхното заболяване: празнуването на празниците с еретическите западни деноминации; антимонашеският им дух, отказът им да признаят авторитета на светите отци (авторитет, който майсторски се парализира в техните богословски учебни заведения); социалното евангелие; светският начин на обличане на свещенослужителите; официалното съгласие с проповядваното от Атинагор и Димитрий учение и с делата им, и това, че тези хора се приемат по същество от всички; разпространяването на икуменическото послание и неговото разширяване до все-религиозно равнище. Подобни действия се извършват както на синодално равнище, така и от отделни епископи, и се толерират от останалите.

Подобно на латинците по времето на свети Фотий, новостилците от наше време носят бремето на много злини. Болестта на Запада бе хронична, но несъмнено смъртоносна. На Запад смъртта настъпи постепенно — отровата на рационализма проникваше малко по малко в клетките на този член на Христовата Църква. Кой може да каже точно кога е започнала болестта на Запада? Чрез изучаване човек може да стигне до [блажени] Августин и вероятно дори до преди него. Кой може да каже кога духовната смърт обзе Запада докрай? Всички, които имат папски манталитет, ще отговорят, че Западът е умрял духовно веднага, след като Константинополският събор отлъчил папството през 1054 г. Но дори те биха се поколебали. „Възможно ли е“, биха рекли те, „смъртта да е дошла тогава или навярно [е настъпила] когато пристигнали писмата на останалите патриарси, потвърждаващи решението на Константинопол за отлъчването?“ И кога са пристигнали тези писма? Или кога останалите патриарси взели своите решения? Огромни усложнения! Във всеки случай, по един или друг начин, тъй като тези люде поставят смъртта на Запада след деянието на отлъчването му от Константинопол, то те признават, че преди това отлъчване Църквата на латинците е била жива. Ала ако Римската църква, която била първа по чест, е била жива Църква преди нейното отлъчване от събора в Константинопол, това означава, че като

жива Църква и то като първа сред останалите, Римската църква, чрез своето предхождащо отлъчване и [предхождаща] анатема са направили Православната Църква безжизнена преди последната да може да предприеме стъпки за отлъчването на еретическия Запад! И тъй [по силата на такава логика] днес Църквата Христова е именно еретическата папска Църква!!! Ето докъде можем да стигнем, ако приемем еклесиологията на новостилните апологети.

Това, което се случи със западното християнство, е същото, което става с новостилците от наше време. Западът боледуваше векове наред и никой не може да каже точно кога той е умрял духовно. Новостилците са болни от десетилетия и никой не може да каже точно кога настъпва духовната и сакраменталната им смърт. Навярно първият зародиш на болестта е Теоклит Фармакидис³⁶. Тази болест обаче започна в 1920 г. с разпрацането на първото официално еретическо изповедание на вярата от Константинополската патриаршия — нейната енциклика, озаглавена „*До Христовите Църкви, където и да се намират те*“. Това беше първият път, когато православна патриаршия отрече думите от Символа на вярата „в една ... Църква“ и официално провъзгласи вярата си в много „църкви.“ За пръв път една православна патриаршия изповяда на всеослушание, по най-официален начин, че Христовата Църква не е едната, не е светата, не е съборната [католична] и апостолска Църква, единствената, носеща името Православна, но че всички ереси, които съществуват по лицето на земята, са също „Църкви Христови“. Най-осъдителното обаче бе това, че поместните Православни Църкви приеха това еретическо изповедание на икуменистите от Константинопол без никакъв протест или отхвърляне. Това бе началото на икуменическата ерес и то бе положено през 1920 г.

Цели четири години никой не издигна глас на протест, нито дори тези, които впоследствие запазиха традиционния църковен календар. Това именно показва колко рационализъм има у тях, които си служат с години и дни, с часове и секунди, за да изчислят мига, когато Божията благодат напуска новостилците. „Църквата на новостилците“, казват те, „стана разколническа с календарната реформа и, следователно, тя напълно изгуби благодатта на Тайнствата си в самия този миг през 1924 г.“ Обаче държавната Гръцка църква и останалите поместни православни църкви са приели без протест икуменическата ерес още през 1920 г. Как тогава можем да говорим за разкол, след като всъщност е налице въпрос на ерес? Календарната промяна бе просто прокарване на едно решение, което вече е било прието през 1920 г.

Енцикликата от 1920 г. ясно заявява: „По наше мнение, такова приятелство и любезно разположение помежду ни [тоест между Църквата и различните деноминации] може да се покаже и прояви по следните начини: 1) чрез приемането на единен календар за общо празнуване на великите християнски празници от всички Църкви.“ Това предложение следователно било прието

³⁶ Вж. Бележка 25.

през 1920 г. Единствено неговото осъществяване се отлагало за четири години и именно то пробудило православните. Православните християни осъзнали ереста на икуменизма постепенно, докато тя напредвала и ставала все по-явна. И отговорността на новостилците също растяла едновременно с това нарастващо разбиране, докато взаимното отменяне на анатемите [между Рим и Константинопол през 1054 г.] през декември 1965 г. ги оставило без оправдание.

Колко време е било нужно смето на латинската ерес да се превърне в ужасното дърво, което днес ние виждаме? Не само това, но колко време е трябвало да измине, преди да се стигне до разкола между Изтока и Запада? Историците пишат: „По такъв начин, откъсването на Запада от Източната Църква, който започва по времето на Фотий, завършва при патриарх Михаил Керуларий в 1054 г.“ С други думи, изминали цели два века, за да завърши този процес. Въпреки това, Западната Църква била потенциално еретическа дълго преди времето на свети Фотий. Ала дори по негово време и вероятно след него, имаме примери на трезвомислие, на Запад е имало личности с духовна разсъдливост. Кога е настъпила окончателната духовна смърт на Запад? Кой може да отговори? Но и какво значение има да се знае това? Западът бил болен — той бил кораб, чийто корпус бил проломен и през процепа навлиerala вода и корабът потъвал. Горко на виждащия, че корабът, на който плава, вече потъва, ала той остава незаинтересуван и не бърза да се качи на спасителна лодка.

Днес сред новостилците смето на ереста процъфтява и е станало растение, което е видно дори за най-слабо запознатите. Никой от тях не може да се оправдае с незнание. Всички новостилци днес знаят, че са членове на Църква, заразена от ерес.

Това, че Православната Църква е „толерирала и папата и неговите лъжеучения векове преди 1054 г.“ преди окончателното отхвърляне на Рим, както пише един новостилен апологет, не означава ни най-малко, че Западът не е бил смъртно болен през цялото това време. Нито означава, че смъртта е настъпила точно в мига на официалното отлъчване. Официалното отлъчване е [подобно на] смъртния акт — то не причинява смъртта. Всъщност, един смъртен акт може да бъде издаден със закъснение, той може изобщо и да не бъде издаден.

Ето защо никой не трябва да се възмущава, когато ни чуе да казваме, че новостилците се намират в ерес, от една страна, а от друга — че ние приемаме, че в началото благодатта на Тайнствата им все още е била налице, но че постепенно тя е била изгубена с напредването на болестта и тяхното все по-дълбоко затъване в ереста. Нито би следвало те да считат аргументите на православните традиционалисти за вътрешно противоречиви, когато в 1937 г. последните приеха благодатността на тайнствата в новостилната Църква, ала по-късно, през 1950 г., когато видяха в лицето на новостилците върли и неотстъпчиви гонители на Христовата Църква, те се отрекоха от това. Не се

ли е случило същото по време на събора, проведен по времето на свети патриарх Фотий в 867 г.? Този Константинополски събор отлъчил папата и всички, които са в общение с него. А в 879 г. на друг събор на Православната Църква, в храма „Света София“, не бяха ли потвърдени решенията от 867 г.? Въпреки това, съществуват много признаци, че дори след тези събития православните продължават да признават наличието на благодат на Запад за доста дълго време.³⁷

33. ДУХОВНАТА РАЗСЪДИТЕЛНОСТ Е ОТ ОСНОВНА ВАЖНОСТ

Тайнствата на Църквата и всичко, свързано с Божията благодат, не са предмет на разглеждане или разбиране от човешкия разум. Нека не се потапяме в тях със своя горд и рационалистичен ум, като се преструваме, че разбираме Божиите съдби — недостъпни както за хората, така и за ангелите. Ереста е отказ да приемеш просвещаващата Божия благодат, тя е доброволно избрана слепота — състояние, което е непримиливо с присъствието на Всесветия Дух. У тези, които пребъдват в ерес, няма нито благодат, нито Тайнства, тъй като изпадането в ерес означава отхвърляне на нетварната Божия енергия от себе си. Ако нетварните енергии на Бога бяха с такъв човек, той не би бил в ерес. Фактът, че човек пребъдва в ерес, доказва, че човек не притежава Светия Дух, а без Светия Дух как можем да говорим за Тайнства?

Обаче както има степени на святост, тъй също има и степени на греховност, както и степени на еретичност. Ереста е, разбира се, най-тежкият от всички смъртни грехове, тъй като той отчуждава човека от Църквата. Независимо от това, трябва да бъдем извънредно предпазливи и да не категоризираме нещата рационалистично, като ги натъпкваме насила в мъничкия гълбарник на нашите ограничени и осквернени от греха разбирания. Възможно е човек да проповяда публично ужасна ерес не защото е еретик в действителност, но поради незнание. Ала веднага след като му се посочи, че е в заблуждение и че това, което проповядва, не е учението на Църквата, той

³⁷ В самото начало, когато е проведена календарната реформа, православните традиционалисти правилно узнали, че в новостилния гръцки синод има няколко епископи, които одобряват позициите им и ги подкрепят от самото начало — а също и новостилни епископи, които злостно ги преследват. Епископите, които им симпатизират, не са обикновени епископи: Димитриадският митрополит Герман е втори по старшинство след архиепископ Хризостом (Пападопулос, човекът, който провежда календарната реформа в Гръцката Църква), и Флоринският митрополит Хризостом, който е един от най-почитаните и ерудирани епископи на тази Църква. Цели единадесет години те, както и други епископи, съчувстват на истинно-православните и ги поддържат с надеждата, че държавната Църква ще се поправи. Когато обаче те изгубили всяка надежда за поправяне на положението, трима епископи прекъсват общение с официалната Църква. Освен тях има и други епископи, които желаят да останат с тях, но не предприемат нищо поради страх от преследване.

може да се откаже от думите си. Човек може да остава в общение с такива проповедници на ерес, които не осъзнават самата ерес. Същото действие може да бъде ерес в дадено време, а в друго време — мисионерска дейност. Когато юдействащите обрязвали езичниците християни, тяхното действие било еретическо, тъй като те считали обрязването необходимо за самото спасение и по такъв начин се завръщали към игото на старозаветния закон, от което Христос ни избави. Въпреки това свети апостол Павел, който се борел срещу тази ерес с всичките си душевни сили, не се поколебал да обреже някои от собствените си ученици, за да не предизвика съблазън и по такъв начин да пострада евангелската проповед.

Независимо от това колко рационалистичен може да е човек, той е задължен да признае, че един и същи грях, вършен от различни хора, не винаги, при всички случаи, носи една и съща тежест за всички. Възможно е едно и също действие при дадени обстоятелства да е грях, а при други да бъде добродетел. Да удариш някого се счита от всички хора за греховно; но когато Христос удрял менячите на пари в храма, било ли е това грях? Всички също ще се съгласят, че да се лъже е грях. Ала когато древният пустинник, за когото ни разказва Отечникът, излъгал разбойниците, за да спаси човека, когото те преследвали, било ли е това грях? Разсъдливостта е глава на добродетелите, кормчия на живота в Христа.

Въвеждането на новия църковно-празничен календар е ерес именно *защото това е първото деяние на икуменизма* и никой разумно мислещ православен християнин не може да се усъмни, че икуменизмът е ерес. Само по себе си, обаче, влизането в [молитвено] общение с еретици не е достатъчно, за да направи някого еднакво отговорен заедно с тях. Човек също така трябва да осъзнава, че те са еретици. Когато те ви мамят и представят себе си за православни, когато те предизвикват смут и размирица в Църквата, тогава вашата отговорност е облекчена. Може ли да твърдим изобщо, че добрите Левити от 1924 г., които продължаваха да поменават своите епископи дори след календарната реформа, носят еднаква отговорност с епископите обновленци? Днешните новостилци знаят, че са в общение с един „осъдителен синкретизъм“, както го наричат някои от собствените им автори. Ала по-рано мнозина свещеници не осъзнавали това. Естествено не всички свещеници в Гръцката Църква били добри Левити — мнозина сред тях били твърде лукави; те знаели каква цел се преследва и с радост я одобрявали. Бихме извършили огромна неправда обаче, ако кажехме, че всички те са били лукави и че всички са осъзнавали същността на ставащото.

Човек може да твърди, че едно зло винаги е зло, независимо от това осъзнавано ли е то, или не. Това е вярно. Ала не трябва да забравяме думите на св. евангелист Лука: „Оня слуга, който е знаел волята на господаря си, и не е бил готов, и не е постъпвал по волята му, ще бъде бит много; който пък не е знаел и е направил нещо достойно за наказание, ще бъде бит малко“ (Лука 12:47-48). Нека не забравяме стареца, за когото четем в Отечника, че се черку-

вал в ариански храм, но тъй като бил прост, не можел да разбере, че ариани-те са еретици. Бог не се възмутил срещу него, но в края на живота му Той му помогнал да узнае истината и да се върне в Православието. Какво право има-ме тогава да се произнасяме по-съвършено от Съвършения Цар и да осъжда-ме ония, които Бог не осъжда?

34. КАТЕГОРИЗАЦИЯ

Ето защо е твърде рационалистично да твърдим, че Гръцката Църква се е лишила мигновено от благодатта чрез промяната на календара в 1924 г. Такива категоризации удовлетворяват човешкото тесногърдо мислене и изнамират опростени, ала неверни отговори на нашите въпроси. Ако Бог действаше така, както мислят рационалистите, то Църквата щеше да е лишена от благодат още през първите векове на съществуването си. В историята на Църквата намираме толкова много катаклизми, че не е възможно човек с ограничения си човешки ум да намери начало или край, или пък „ясен отговор.“

Нека говорят, каквото искат. Флоринският митрополит Хризостом не е бил лишен от благодат, тъй като никога не е бил съгласен с ереста по същество, нито е имал нужда някой да го възстанови в благодатта на архие-рейското му достойнство, което уж бил загубил. Веднага след като той уста-новил със сигурност какво са сторили модернистите на Гръцката Църква, той преустановил всяко общение с тях. Тези, които се нуждаят от възстановя-ване на свещеническия си сан, са хората, които днес са в общение с ереста на икуменизма, които знаят съвсем ясно що за ерес е това. Те са людете, които са в същностно, истинско и съзнателно общение с „осъдителния синкрети-зъм.“ Бог гледа върху същината на нещата, а не върху буквата на закона. Въпреки това, дори за тях и подобните на тях съществува икономия в Църк-вата. Ако те някога се смирят, престанат да изтъкват своите аргументи и се покаят — нещо, за което всички ние горещо се молим — тогава Църквата не ще има нужда да ги преръкополага, както често пъти, прилагайки икономия, Църквата не кръщава еретици, при все че те не притежават истинско кръще-ние. Христовата Църква, която е там, където са православната вяра и изпове-дание, а не където са повечето носители на митри, притежава власт дори без външните форми и ритуали, да възстанови благодатта на свещенството веднага след като се излекува болестта, предизвикала отдалечаването на благодатта.

35. БЛАГОДАТЕН ОСТАТЪК

Фарисейството на защитниците на новостилието обаче достига своя

апогей, когато започва да се занимава с ръкоположението на съвременните православни епископи-традиционалисти. Съглашението на всички икуменически епископи с масонския синкретизъм на икуменизма не ги вълнува; нито пък ги вълнува фактът, че повечето от новостилните епископи са поставени в сан чрез симония или пък са епископи-прелюбодейци.³⁸ Дори въпросът за преместването на даден епископ от една епархия в друга, който в други времена ги е разстройвал, сега сякаш вече не ги впечатлява. Те са непримирими само към едно единствено нещо — това, че „старостилният“ епископ (Акакий) е бил ръкоположен от двама епископи. Те разкъсват дрехите си и крещат: „Каква нужда имаме вече от свидетели?“ (Мат. 26:65); ръкополагането на епископ от двама епископи е неканонично!“³⁹ „Горко вам, книжници и фарисеи, лицемери, задето давате десятък от гъозум, копър и кимион, а сте оставили най-важното в закона: правосъдие, милост и вяра ... Водачи слепи, които комара прецеждате, а камилата поглъщате!“ (Мат. 23:23-24)

Чрез използване на същия метод и прилагане на *акривия*⁴⁰, човек може да докаже, че всички епископи на Гърция са неканонични. Новостилците вършат нарушения както срещу вярата, така и срещу каноните, и са последните, които имат правото да говорят за нарушаване на каноните. Хора, които посвещават епископи независимо от факта, че вярващите миряни в храма викат: „недостоеен!“ и макар че стоящите отвън презрително освиркват и посвещавашите и посвещавания, трябва да са преизпълнени с наглост, за да съдят ръкоположенията на православните традиционалисти.

„Посвещаването на истинно-православните епископи на Гърция,“ — продължават те — „се е извършило извън границите на юрисдикцията [на Гръцката църква], понеже е извършено от епископи от Америка — деяние, което каноните забраняват.“ „На Свещения Синод на Гръцката църква,“ — пишат те — „е забранено да посвещава епископ или друг свещенослужител за Църквата на Кипър, Крит, Сърбия, България и т. н.“ Съгласяваме се, че това действително е забранено, когато църквите в Крит, Кипър, Сърбия, България са *православни* във всичко. Ако обаче се предположи, че Църквата в Кипър е изпаднала в ерес, биха ли препятствали каноните тогава Гръцката Църква да посвети един или двама епископи за остатъка от православни християни в Кипър? Не би ли било проява на престъпна небрежност, ако

³⁸ Изразът е употребен образно, в смисъл, че са завзели епархии, принадлежащи на други епископи. — Бел. от англ. прев.

³⁹ Ръкополагането на епископ от двама епископи не е неканонично, стига за него да има синодално одобрение. Първото Апостолско правило, прието и утвърдено на последващите Вселенски събори, изрично гласи: „Епископ да се ръкополага от двама или трима епископи“, стига — както допълват последващите Събори — епископският събор на дадената поместна Църква да е приел и одобрил това ръкоположение. — Бел. от англ. прев.

⁴⁰ Точно и взискателно съблюдаване на църковните правила. Терминът е антонимен на *икономия*, т.е. снизхождение при прилагането на правилата, подбудено от пастирска грижа и разсъдителност. — Б. пр.

Църквата не извърши такива ръкоположения? Когато Византия изпращала епископи в Русия за пастири, били ли са тези епископи считани за „надюрисдикционни“ епископи? Ако празничният календар не бе променен в Гърция, ако държавната Църква на Гърция не бе поела по пътя на икуменизма, ако тя бе останала вярна на истинското Православие, тогава действително едно ръкополагане на гръцки епископ от руската йерархия в Америка би трябвало да се счита за надюрисдикционно и следователно неканонично. Сега обаче те не само не са неканонични, не само не могат да бъдат считани за надюрисдикционни, но напротив, те са здравословни. По този начин остатъкът от благодатта — избраният народ на „старостилците“ — се запазва в Гърция. Подобно на древния израилски народ, независимо от целия им провинциализъм и от слабостите им, те служат като мост на Истината, по който всички, които все още се покланят на Бога в нашата страна, ще преминават през жареното море на съвременното [велико] изкушение — икуменизма.

36. ИЗОПАЧАВАНЕ НА ИСТОРИЯТА

Новостилците нямат дори уважение към историята и тяхното неблагочестие е достигнало дотам, че те клеветят Църквата, казвайки, че „... в течение на цели векове Църквата търпяла папата и неговите погрешни вярвания.“ Ето какво написа един от тях:

„Нека не се забравя, че първенството на папата и *филиокве* не се появяват за пръв път в 1054 г., когато Рим е отлъчен, нито в 1053 или 1052 г. Цели векове тези неща са били проповядвани на Запад. Църквата обаче, ползвайки се от икономия, толерирапа и папата и неговите заблуждения. Точно така. Сам Фотий Велики не само търпял грешния папа, като го поменавал в диптисите дълго време, но същият писал в 885 г. относно папа Йоан VIII, който умира три години преди това, следното: ‘Ето защо този Йоан, доблестен по ум, доблестен и в благочестие то ... най-любезен римски епископ...’ (*Mystagogia*, 89). О, ако някои съвременни свръх-ревнителни и свръх-православни биха живели в онова време! Те не биха се поколебали, въз основа на горните учтиви изрази, да похулят този свят човек в лицето и да го заклеймят като предател.“

Никой не би се усъмнил, че заблудите на папизма се появяват дълго преди 1054 г. Но безсрамната и лукава лъжа тук се състои в твърдението, че Църквата е търпяла тези заблуди. Човек не може да вярва на това, което чете! Великият Фотий, поборникът за осъждането на папизма, първопричината за отлъчването на изпадналите в ерес латинци от Църквата, се представя като толериращ ереста!!!

Новостилните врагове на Православието тук експлоатират погрешното схващане, което е разпространено твърде нашироко: че разколът е започнал в 1054 г. Обаче Съборът, който осъдил папизма и заблужденията на Запада,

официалният събор с представители от всички патриаршии, не бил свикан в Константинопол по времето на [патриарх Михаил] Керуларий в 1054 г., но по времето на [патриарх] Фотий в 867 г.

„Наистина,“ — пише професор и академик Баланос, „през есента на 867 г. в Константинопол бил свикан събор, на който присъствали представители от патриаршиите. Този събор предал на анатема папа Николай и папските пратеници, които били посетили България ... По такъв начин разколът между двете Църкви станал безвъзвратен.“⁴¹ В същата статия той пише: „Името на Фотий придобило безсмъртие главно поради това, че то е неотменно свързано със събитията около разкола между Църквите.“

Следователно разколът не е достигнал своята окончателна развръзка през 1054 г., но през 867 г., тоест тъкмо когато различните еретически заблуди — дотогава просто тенденции и спорни богословски мнения в западния свят — приели определена форма в лицето на папа Николай I. Църквата никога не е толерирала еретическия папизъм нито за миг, но веднага щом той повдигнал ужасната си глава, го ударила в самия корен. Еретическият папизъм е осъден веднъж завинаги по времето на патриарх Фотий и това осъждане никога не е било отменено, нито е възможно то да бъде отменено някога. Съществуват само подновявания и потвърждения на тази анатема, която е била наложена по времето на св. Фотий. Ако е имало периоди на примирение с Рим след 867 г., това е не поради толериране на ереста от страна на Църквата, но се дължи на факта, че в отделни времена Рим се е отричал от еретическите си заблуди и папата се е явявал като преди с образа на православен епископ.

Тъкмо това се случило, когато на Римската катедра се възкачил папа Йоан VIII. „Притежаваме неоспоримо доказателство, че Йоан, както и Лъв III са били православни през целия си живот,“ пише свети Нектарий Егински.⁴² „Имаме четири незаличими доказателства, че Йоан VIII е бил православен и пазител на светия Символ на вярата на Никеийските отци, тоест на общото християнско наследство, и че е съперничел на Лъв III, който е сред блажените.“⁴³ Непримиримите латинци мразели толкова много този папа заради неговото Православие, че го клеветели като женствен. „Оттук и възникнал митът за папеса Йоана.“⁴⁴

Всъщност, този римски папа, Йоан VIII, изпратил трима легати в Константинопол като свои представители на Вселенския събор от 867 г.⁴⁵ и той

⁴¹ Виж статията „Фотий Първи“ в Голямата гръцка енциклопедия. — Бел. англ. прев.

⁴² St. Nectarius of Pentapolis, *An Historic Study Concerning the Causes of the Schism*, Vol. 1, p. 290.

⁴³ See the 1863 Encyclical of the One, Holy, Catholic and Apostolic Church, pp. 96–108, 296.

⁴⁴ Вж. *Pope John VIII*, http://en.wikipedia.org/wiki/Pope_John_VIII

⁴⁵ „Свиканият в 879-880 г. при патриарх Фотий и папа Йоан VIII Константинополски събор ... както по своя състав, тъй и по своите постановления ... притежава всички признаци на Вселенски събор. На него имало представители от всичките пет патриаршии на то-

утвърдил решенията, взети от събора. Този събор, който бил свикан под председателството на св. Фотий, предал на анатема всички латинци, които защитавали ереста *филиокве*, тоест враговете на Фотий и Йоан. Освен това съборът, заедно с легатите на папа Йоан, не само приел патриарх Фотий за равен на папата, но при акламациите поставил Фотий на първо място, а папата на второ. Когато Прокопий, епископът на Кесария, говорейки за св. Фотий, възкликнал: „Наистина, той е такъв човек, върху чиито плещи е легнал товарът на цял свят!“, то папските легати не само не протестирали, но потвърдили казаното с думите: „И ние, които живеем в край-земя, се вслушваме в тези слова.“ С други думи, те приели Фотий като по-високопоставен от техния собствен папа. Ето защо ереста на папското главенство, също като ереста *филиокве*, били осъдени от събора и папа Йоан приел решенията на този събор.

Следователно, тъй като папа Йоан официално чрез събора от 867 г. осъдил лъжеученията на латинците, то осъждането на еретичния папизъм от същия събор не може да се отнася към него по никакъв начин. Папа Йоан не бил еретик като своя предшественик Николай; той по-скоро бил поборник за православното изповедание на вярата. Къде в такъв случай е толерирането на ерес, което ерудираният новостилен апологет приписва на св. Фотий и на Църквата? Той умишлено изопачава текста на св. Фотий в неговите думи относно папа Йоан VIII. Ако той бе привел в цитат целия текст, щеше да се изясни напълно, че свети Фотий не е писал на папа Йоан с такъв цветущ език поради съображения на светска учтивост, прикривайки същевременно неговите лъжеучения, както авторът на това желае да внуши на своите читатели. Свети Фотий искрено считал Йоан за доблестен радетел на Православието и за свой съюзник в борбата му за истината. Ето същия текст без пропуснатото [от новостилния автор]:

„Моят Йоан — наричам го мой, тъй като и в останалите неща, и то повече от другите люде, той прие дружески нашите възгледи — следователно, този наш Йоан, доблестен по ум, доблестен и в благочестието, доблестен също и в омразата си и в потъпкването на всяка неправда и злочестие ... този най-любезен римскавашната Църква, включително и римската, тъй че този събор е последният общ събор както за Източната, тъй и за Западната Църква. На него участвали 383 свети отци, тоест това бил най-големият събор след Халкидонския. Той бил свикан като Вселенски и се назовава в деянията си „велик и Вселенски Събор“. Макар и да не е бил официално признат от Църквата като Вселенски, тъй като такова признание обикновено се давало на последващ го събор, а такъв не е имало, редица видни църковни дейци в продължение на векове го наричат Осми Вселенски събор, например знаменитият канонист от XII век Теодор Валсамон, Нил Солунски (XIV в.), Нил Родоски (XIV в.), Симеон Солунски (XV в.), св. Марк Ефески, Генадий Схоларий, Доситей Йерусалимски (XVII в.) и т. н.“ (Архиепископ Василий (Кривошеин).

Обзор Существовающих Символических Документов и Вопрос Составления Нового. Глава III. Символические памятники IX-XV веков) Вж също о. Георгий Дион. Драга: [Восьмой Вселенский собор \(Константинопольский в 879-880\) и осуждение вставки в Символ веры и догмата Filioque \[Оригинална публикация на английски език в The Greek Orthodox Theological Review, т. 44, № 1-4, 1999, стр. 357-369\]](#) — Б. пр.

ки епископ...⁴⁶

Кой може все още и за миг да повярва в искреността на този бележит и главен апологет на новостилието? Той е изтрил целия израз „доблестен също и в омразата си и в потъпкването на всяка неправда и злочестие“, за да скалъпи доказателство, че свети Фотий уж хвалел папа Йоан и го наричал „благочестив“, въпреки че знаел за предполагаемите му лъжеучения. Четейки думите на св. Фотий без пропуснатите изрази, ние се изпълваме с възмущение и питаме как така Църквата и историята биха назовали „Велик“ човека, който заради светско благоприличие би забравил всичко, което е казал и написал в миналото срещу лъжеученията на папизма и който би се обърнал към един злочестив и еретичен римски папа с думи като „доблестен“, „благочестив“ и „най-любезен“? Независимо от всичко това, този враг на Православието ни казва: „Не се тревожете, Църквата винаги е постъпвала по подобен начин, когато е прилагала *икономия*.“ „Тези, които се възмущават срещу подобно лицемерие, са ‘сврѣх-зилоти’ и ‘сврѣх-православни’.“

Ала въпреки всичко, което този апологет на новостилието казва, за да приimizi свети Фотий Велики до бездѣнното равнище на собствените си приятели — новостилни епископи, текстът, който той е искал да изопачи, съществува и издига глас. Свети Фотий Велики хвали папа Йоан заради омразата му срещу неблагочестието и заради умението му да потѣпче ереста. Тези неща са добре познати на всички съвременници на светителя.

Кѣде тогава е толерантността спрямо лъжеучението от страна на Църквата и на свети Фотий? Православието на папа Йоан е породило такова огромно разместване на пластове в неговото еретическо латинско обкрѣжение, че векове след това този папа бил предмет на омраза за всички защитници на еретическия папизъм. „Можете да разберете колко дълбоко унизил този събор папската надменност и високомерие, и какѣв смъртен удар нанесъл той на ереста. Помислете за тревогите, колебанията, противоречията сред защитниците на папската фракция,“ които „твърдят с клетва, че посланието на папа Йоан до свети Фотий не е нищо друго, освен фалшификат, ... докато други пѣк откриват връх на нечестието в действията на Йоан, поради това, че той се съгласил с мнението на разколниците. По-нататѣк те твърдят, че той издал разпореждания за всичко на своя глава, и бил разгромен от свети Фотий, понеже бил мекушав и женствен по ум, понеже се боял от елините (от които нямало за какво да се бои по онова време) . Поради тази причина те го нарекли Йоанна вместо Йоан и от тази измислица за папеса Йоанна сред папистите този слух се разпространил нашироко.“⁴⁷

Свети Фотий никога не е толерирал ереста.

⁴⁶ *Mystagogia*, ch. 89.

⁴⁷ Elias Tantalides, *Refutations of Papism*, Vol. 2, Append. 30, p. 243.

Навярно нашият невъзмутим новостилен писател ще ни отвърне, че папската ерес е съществувала дълго преди свети Фотий и че Църквата, прилагайки *икономия*, е проявявала толерантност.

Действително, знае се, че мнозина учени са признали съществуването на семената на ереста *филиокве* у бл. Августин, великия учител на Западната Църква. Още през четвърти и пети век латинските богослови обсъждали този догмат. Учението за *филиокве* се появило за пръв път в Испания, основно на съборите в Толедо от 547 г. и 589 г. Макар и породено от православни съображения, това учение било рационалистична екстраполация⁴⁸, която се появила по време на богословските спорове срещу арианската ерес. От Испания *филиокве* било прието в поместното изповедание на народа на франките малко след 767 г. То започнало да приема застрашителни размери в ръцете на богословите на Карл Велики, но винаги било считано само за богословско мнение (теологумен), без какъвто и да било официален статус. Когато Карл Велики поискал от папа Лъв III († 816) да внесе *филиокве* и в Символа на вярата, папата безцеремонно отхвърлил такава добавка и поставил в храма на свети Петър две сребърни плочи, върху които бил гравирани [православният] Символ на вярата на гръцки и латински език без добавката *филиокве*.⁴⁹

Що се отнася до учението за папското главенство, то се развило с течение на времето като реакция срещу постепенния залез на значимостта на Рим и достигнало своята зрялост към средата на девети век с появата на лъже-Исидоровите декреталии.⁵⁰ Римският папа Николай I, който бил предаден на анатема от свети Фотий, бил първият, който се стремил да наложи тези фалшиви декреталии. Както професорът от Атинския университет Васил Стефанидис пише в своята „Църковна история“, „Борбата на Рим за власт над света започва още при Николай I (858—867). Според неговите съвременници ‘Николай поставил себе си за император на целия свят.’ Затова е

⁴⁸ Умствена операция, с която една закономерност или практически опит се прилага и в съседни области за правене на умозаклучения. — Б. пр.

⁴⁹ В своите писания и свети Максим Изповедник и свети Фотий Велики обясняват, че *филиокве* може да се разбира по православен начин (в смисъл на мисията на Св. Дух в света). По-късни латински схоластици обаче отхвърлили това тълкувание. — Б. англ. прев.

⁵⁰ Лъже-Исидоровите декреталии представляват сборник от документи, фалшификат от периода между 775 г. и 785 г., за пръв път ги използвал папа Адриан. Тези документи, използвани и в следващите векове от папската власт, целяща да подкрепи претенциите си, твърдят, че уж Римската Църква и в частност римският папа „за вечни времена“ имат под своя власт всички провинции, градове, замъци и т. н. на Запад. С други думи, папата претендира не само за духовна власт над цялата Църква, но също и за светски права на частно владение на огромни дялове от Римската империя. За пълната история на тези документи вж. Архимандрит Владимир (Гетте). *Папство как причина разделения църквей*. М. 2007. — Бел. англ. прев., допълнена от бълг. прев.

лесно да разберем защо схизмата започнала именно по негово време.“

Когато папа Николай се опитал да постави Българската Църква под своя власт, Римската Църква не била добавила *филиокве* към своя Символ на вярата. Въпреки това, Николай официално въвел учението *филиокве* в Българската Църква. Както пише Стефанидис:

“След като било официално въведено в Българската Църква, учението за *филиокве* престанало да бъде въпрос на богословско мнение (*теологумен*) в отношенията между Източната и Западната Църква; сега то по-скоро се явявало църковен догмат. Поради това Фотий бил първият, който подел борба срещу това учение като еретическо. Чрез вмешателството на Николай Римски в [делата на] Българската Църква папското главенство окончателно се развило от теоретичния и неопределен вид, който дотогава то поддържало, до една практическа и определена форма.“⁵¹

Оттук човек ясно вижда, че Църквата никога не е толерирала „папата и лъжливите му учения.“ Веднага щом това лъжеучение, което дотогава се е ширило под вид на „богословско мнение“, приело ясна, догматическа форма по времето на папа Николай I, Църквата го поразила с анатемата на събора от 867 г. Когато на свой ред папа Йоан VIII отхвърлил римските лъжеучения, свети Фотий нямал повече причини да не възстанови общението с Църква, като виждал, че нейният предстоятел отхвърля и се гнуси от „всяка неправда и злочестие.“

38. НИТО ДОРИ В ДИПТИСИТЕ

Еретическият папизъм бил осъден при първата му официална поява. Това осъждане никога не е било отменено, нито ще бъде някога възможно въобще да се отмени осъждането на еретическия папизъм. Папизмът бе осъден веднъж завинаги в 867 г. В 879 г. отношенията между Православната Църква и Рим са възстановени, но не и *отношенията с папския Рим*. Възстановени са отношенията на Църквата с православния Рим. Православието не е направило отстъпка — промяната е станала у папата. Еретическият папа умрял и на негово място бил избран православен папа. Йоан VIII осъдил заблудите на Николай I и подкрепил осъждането му чрез своите представители на събора в 879 г. Никога Църквата не е проявявала *икономия* по отношение на ерес. Съществувало само клатушкането на Рим от ерес към Православие и обратно, което било причина за понякога дружелюбното, а друг път враждебното отношение на Църквата към Рим до годината 1054-та, когато Рим окончателно се вкоренил в заблудението си.

Гореспоменатият апологет на новостилието не стори нищо ново по същество, но просто повтори аргументите на Атинагор, който заяви, че преди

⁵¹ Stephanides, *Church History*, p. 354.

1054 г. е имало общение между Изтока и Запада независимо от догматическите им различия. Въпреки това, добре се знае, че не само не е имало общение преди 1054 г., но също тъй че името на папата не е било дори вписано в диптисите. В 906 г., повече от век преди 1054 г. Константинополският патриарх Николай Мистик отбелязва в своите *Послания* (№53-54) до Римския папа Йоан X, че името на папата не ще се види в диптисите на Константинополската Църква. С други думи, двадесет години след православния папа Йоан VIII името на папата вече е било заличено от диптисите.

Но ако някой желае да измери дори още по-добре степента на нечестно отношение към историята у тези люде и иска да опознае естеството на тази много рекламирана толерантност на Православната Църква към еретическия папизъм, нека прочете анатемата, която кардинал Хумберт и останалите папски емисари поставили върху светия престол на храма „Света София“ в паметния съботен ден на юли 1054 г. Какви причини били включени, между останалите, като основание за тази папска анатема? Православните, според папските представители, били достойни за отлъчване, понеже освен всичко друго „те прекръщават латинците, считайки само собствените тайнства за валидни; и позволяват на косите и брадите си да растат; и не приемат в общение клирици, които вършат противното на това.“⁵²

39. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Колкото повече време минава, толкова повече остават без оправдание онези, които сами избират слепотата. Христовата Църква винаги е била малкото, презираното, гоненото стадо, лишено от средства, непричастно на светската слава и на мъдростта на тоя свят. „Не мнозина сте мъдри по плът, не мнозина силни, не мнозина благородни; ала Бог избра онова, що е безумно на тоя свят, за да посрами мъдрите“ (1 Кор. 1:26-27). Мъдростта на мъдрите и разумните на тоя век им е послужила, като ги е обогатила единствено със самомнение — това самомнение, което презира оставащите в малцинство, за да запазят истината.

Разделението между новостилци и православни християни традиционалисти е избавление на Църквата. Мнозинството, което е обладано от духа на този свят, ще остане с новостилците, като по такъв начин освободи Христовата Църква от всички, които са „християни“ просто защото се е случило да се родят в „християнска“ държава. Малцината, които имат духа на древните рибари [т.е. апостолите], ще се приютят в Христовата Църква. В наши дни ние сме свидетели на историческо събитие: истинската Христова Църква в Гърция, в Русия, в целия свят, бяга от задушавачата прегръдка на света, който винаги е бил във вражда с Бога. Освободена от лапите на властите и силите, които през последните векове са ѝ предлагали своето тиранично прия-

⁵² Stephanides, *Church History*, p. 378.

телство, тя излиза окървавена, изранена, носеща позора на Христа и Неговите рани върху Тялото си, ала вечно жива и войнстваща. Светът обаче, отхвърлил теократичната власт на недалечното минало, е отхвърлил с това и маската си и преструвките си, че е „християнски“, и с умопомрачена нетърпеливост търчи надолу по пътя към крайното отстъпление. Светът ще събере в своята прегръдка всички, които в дълбините на сърцето си са негова собственост, дори ако те се самоназовават „православни християни“ — били те миряни, монаси, дякони, свещеници или епископи — и бавно ще ги асимилира с дяволска методичност.

Мнозина дори сред православните традиционалисти са обладани от духа на света. Когато те разберат, че са се лишили от утешенията на прегръдката на този свят, те ще престанат да бъдат православни и ще се върнат „на своята бълвотина“ (срв. 2 Петр. 2:22). И много новостилци, които днес се задушават под величествените куполи на секуларизираната си „Църква“, ще открият пътя за завръщане в скромната, бедна и презирана Църква на рибарите. Ще има размествания. Църквата обаче ще остане това, което винаги е била, до страшния и славен ден Господен.

ИЗВАДКИ ОТ ТЕКСТОВЕ, СРАВНЯВАЩИ НЯКОИ ОСНОВНИ ПОЗИЦИИ НА НОВОСТИЛЦИТЕ С УЧЕНИЕТО НА СВЕТИТЕ ОТЦИ

„Когато търси онова, което е правилно, умът намира истината; ала когато се води от страст, умът отхвърля истината.“ (Св. Таласий Африкански, *Добротолюбие*, I — 1:58)

§ 1. *Позицията на новостилците:*

„Петнадесетото правило на Двукратния събор ... е незадължително и изборно. Тоест, що се отнася до епископ, който проповядва ерес [правилото] не изисква непременно свещенослужителят да престане до го поменава до неговото съборно осъждане, но просто му дава възможност да го стори. Ако ... без да приема ученията на своя епископ, свещенослужителят продължи да го поменава, очаквайки ‘синодално решение’, той по никакъв начин не попада под осъждането на това правило.“

Отговорът на светите отци:

„Всички учители на Църквата, всички [нейни] събори и всички Божествени Писания ни увещават да бягаме от онези, които се придържат към други учения и да се отделяме от общение с тях.“ (Св. Марк Ефески, *Изповедание на Вярата*. 13:304).

„Гръмогласно свети Йоан Златоуст е заявил, че не само еретиците, но и онези, които поддържат общение с тях, са врагове на Бога.“ (Св. Теодор Студит, *Писмо до игумена Теофил*, PG 99, 1049).

„Пазете се от душепагубната ерес, общението с която е отчуждаване от Христа.“ (Св. Теодор Студит, PG 99, 1216).

„Що се отнася до вярата, еретиците са претърпели пълно корабокрушение; но останалите, дори ако тяхното мислене не се е поколебало, то поради това, че имат общение с ерес, те също са претърпели разруха заедно с останалите.“ (Св. Теодор Студит, *Писмо до Йерусалимския патриарх*, PG 99, 1164)

„Вие ми казахте, че се боите да кажете на своя свещеник да спре да поменава ересиарха; ... Не ще дръзна да Ви кажа нищо друго по този въпрос засега освен това, че общението се осквернява даже само от поменаването на такъв, дори ако поменаващият го е православен.“ (пак там)

„Защото ако просто поздравят с *радвай се!* [*здравей!*] е същото като съучастие в злите дела на другия [срв. 2 Йоан 10-11], то колко повече такова съ-

частие е безочливото му поменаване в самото присъствие на страшните и божествени Тайни? Защото ако Присъстващият пред нас е Самата Истина, може ли да е смислено да предполагаме, че Той ще приеме тази *велика лъжа*, сиреч, че такъв човек би следвало да се счита за православен патриарх сред останалите православни патриарси? По времето, когато страшните Тайни се извършват, можем ли да играем роля като актьор на сцената? И как ще понесе тези неща душата на един православен християнин, без незабавно да се отстрани от общение с поменаващите [еретика] и без да ги счита за хора, които използват божествените неща, за да придобиват чрез тях гнусна печалба? Защото от начало Православната Божия Църква е приела, че поменаването на името на архиерея в олтара означава *пълнота на общението с него*. Защото е писано в изложението на божествената Литургия, че свещенослужителят поменава името на епископа, като чрез това проявява подчинение на своя свещеноначалник и показва, че е негов съобщник и последовател във вярата и в божествените Тайнства.“ „И Бог е показал същото това, като е казал: ‘Свещениците нарушават Моя закон и оскверняват Моите светини’ (Иезек. 22:26) По какъв начин? Тъй като те „не отделят свето от несвето“, но всички неща считат за обикновени. Не следва ли обаче да правим това от „икономия“? Ала как може да се допусне подобна „икономия“, която профанизира божествените неща и прогонва от тях Светия Дух, понеже прави верните да загубят своето осинование [като чеда Божии] и ги отсича от опрощението на греховете им? Може ли всъщност да има нещо по-вредно от такава „икономия“? ...

(От Писмо на атонските отци до император Михаил Палеолог, против Йоан Век, който по онова време е бил Константинополски патриарх и който все още не е бил низвергнат съборно.)

Бележка от автора: „Както се знае, тези светогорски отци скрепили това писмо с мъченическото проливане на собствената си кръв.“

§ 2. *Позицията на новостилците:*

„Ето, братя, това именно е православната еклесиология; а пък когато отделни личности, били те клирици или миряни, въстават против епископите, признати от Вселенската Църква — то вече е чисто протестанство.“

Отговорът на светите отци:

Когато свети Ипатий разбрал към какви убеждения се придържа Несторий, незабавно заличил името му от диптисите в храма на Апостолите, така че то никога вече да не се произнася при приношението. [Това станало преди „официалното“ осъждане на Несторий от Третия Вселенски събор.]

Когато изпълненият с благочестие епископ Евлалий узнал това, той започнал да се безпокои за последиците от тази постъпка. След като разбрал, че се е пръснал слух [за това, че светителят не го поменава], Несторий му заповядал

строго да накаже Ипатий. Понеже Несторий бил всевластен в [престолния] град. Епископ Евлалий се обърнал към Ипатий със следните думи: „Защо заличи името му, без да мислиш за последствията?“ Свети Ипатий отговорил: „Веднага щом узнах, че той говори неправославно за Господа, аз прекъснах всяко общение с него и вече не поменавам името му, тъй като той не е епископ.“ Тогава епископът [Евлалий] се разгневил и му казал: „Върви си! Поправи това, което си сторил, иначе ще взема мерки да те накажа!“ Свети Ипатий отвърнал: „Прави каквото желаш. За себе си аз съм решил да претърпя всичко и с такова решение аз сторих каквото сторих.“ (Из *Житие на свети Ипатий*, Sources Chrétiennes, No.177, pp. 210–214)

Както доказва историята, свети Максим — а той бил само прост монах и дори нямал свещен сан — и двамата му ученици били православни, а всички други знаменити, прочути и влиятелни патриарси и митрополити, срещу които светецът пишел, били заблудените от ереста. Когато накрая бил свикан Шестият Вселенски събор, сред осъдените за ерес имало четирима патриарси на Константинопол, един римски папа, един александрийски патриарх и множество митрополити, архиепископи и епископи. През всички тези години прав бил един прост монах, а грешели всички тези видни епископи. (От Послеслова на *Житие на светия наш отец Максим Изповедник*, Fr. Christopher Birchall, trans., *The Life of Our Holy Father Maximus the Confessor* (Boston: Holy Transfiguration Monastery, 1982), pp. 53–69.)

„Как тогава св. ап. Павел казва „покорявайте се на наставниците си и бъдете послушни“ (Евр. 13:17)? Ала преди това той пише „като имате пред очи свършека на техния живот, подражайте на вярата им“ (ст. 7), и едва след това е казал „покорявайте се на наставниците си и бъдете послушни.“ Ала вие казвате, ето — той е неблагочестив, трябва ли да му се покоряваме? Неблагочестив? В какъв смисъл? Ако това е по отношение на вярата: тогава бягайте и го отбягвайте. Дори ако е не човек, а ангел, слязъл от небето; ала ако е неблагочестив в личния си живот, не бъдете прекалено любопитни.“ (Св. Йоан Златоуст, *34 Беседа върху Посл. към евреите*)

§ 3. *Позицията на новостилците:*

„Колко голяма ще е нашата отговорност, ако подкопаваме създението на Църквата, като мислим, че знаем Божието съждение. Не е ли безкрайно повече за предпочитане, а и по-смирено, и по-безопасно, да следваме решенията на Църквата? Брате мой, крайна заблуда е да смятаме, че знаем без съмнение каква е Божията воля. Горко, хиляди пъти горко на Църквата, ако отделни лица и най-вече миряни обявяват подобни революции.“

Отговорът на светите отци:

„Но ако дори ние, или Ангел от небето ви благовестеше нещо по-друго от това, що ние ви благовестихме, анатема да бъде. Както по-горе казахме, и

сега пак казвам: който ви благовестува нещо по-друго от това, що приехте, анатема да бъде.“ (Гал. 1:8-9)

„Аз ще съдя епископа и мирянина. Овцете са словесни, а не без разум, тъй че никой мирянин никога да не може да каже „аз съм просто овца, а не пастир, и не нося отговорност за себе си, но за това ще отговаря пастирът и той единствен ще плати моето наказание.“ Защото видно е, че както овцата, която не следва добрия пастир, ще попадне на вълци за своя собствена гибел, така също и овцата, която следва злия пастир, ще я сполети смърт; защото той ще я изяде цялата. Следователно от нас се изисква да бягаме от пагубните пастири.“ (*Учение на дванадесетте апостоли* [Дидахи], 10:19, PG 1, 633)

„Докато ходим по безгрешния и живоносен път, нека изтръгваме окото, което ни съблазнява — не телесното око, но духовното. Например, ако епископ или презвитер, които са очите на Църквата, се държат неблагочестиво и съблазняват верните, те трябва да бъдат изскубнати, защото е полезно да се събираме без тях в молитвения дом, нежели да бъдем хвърлени заедно с тях в огнената геена, заедно с Анна и Каяфа.“ (Св. Атанасий Велики, PG 26, 1257 C)

„Заповядваме единомишленици с православния и Вселенски събор от клира по никой начин да не се подчиняват на отстъпили или отстъпващи от Православието епископи.“ (3 правило на Третия Вселенски събор)

„Непрестанно разгаряйте отново и отново вярата у вас и се пазете неопетнени и неосквернени както от общение с горепосочения [Несторий], така и от слушането му, уж че е [църковен] учител, докато той остава вълк, а не пастир. ... Ние сме в общение с онези свещенослужители или миряни, които са се отделили от него или които са били низвергнати от него поради правилната си вяра, тъй като не подкрепяме неговите неправедни присъди; поскоро похваляваме онези, които са пострадали [от неговите гонения] и им казваме: ‘Ако ви корят за име Христово, блажени сте, защото Духът на славата и Духът Божий почива върху вас. [1 Петр. 4:14]’“ (Писмо на свети Кирил Александрийски до свещениците и народа в Константинопол, преди свикването на Третия Вселенски събор, който осъдил Несторий, *Mansi IV*, 1096).

„Заклевам всички люде в Кипър, които са истински чедра на Католичната Църква, да бягат с всички сили на нозете си от свещениците, които са паднали и са се подчинили на латинците; да не се събират в църквите с тях нито да вземат благословение от ръцете им. Защото за вас е по-добре да се молите Богу по домовете си сами, отколкото да се събирате в църквите с мъдруващите като латинци.“ (Герман II, Константинополски патриарх, PG 140, 620 A)

„Сред нас нито патриарси, нито събори някога са били в състояние да

внесат нововъведения, тъй като защитник на вярата ни е самото Тяло на Църквата — сиреч, самият народ — който желае да изповядва вярата си на веки непроменена и еднаква с тази на техните отци.“ (Отговор на православните Източни патриарси до папа Пий IX, съставен в 1848 г.)

„Не само ако човек е облечен в свещен сан или притежава знание е длъжен да се стреми и преподава ученията на Православието, но дори ако е ученик по степен, той също е длъжен да изповядва истината смело и открито.“ (Св. Теодор Студит, Писмо 2-ро, книга втора до монасите, PG 99, 1120 B)

§ 4. *Позицията на новостилците:*

„След като Църквата не ги е лишила от сан [нашите еретичестващи епископи], тогава ние не трябва да ги отхвърляме, нито да спираме да ги поменаваме.“

Отговорът на светите отци:

„Този, който не признае *анатема* над еретичествуващите, нека сам бъде *анатема*.“ (Седми Вселенски събор)

„Еретик ли е пастирът? Тогава той е вълк! Трябва да бягате от него; не се заблуждавайте да се обръщате към него дори ако наглед той е кротък и покорен. Бягайте от общуването и от разговори с него тъй, както бихте бягали от отровна змия.“ (Свети Фотий Велики. Слово 15-то, 10)

§ 5. *Позицията на новостилците:*

„Докато обаче това се случи — тоест, те бъдат осъдени от Църквата — епископът или свещеникът, които са паднали в ерес, продължават по известна божествена икономия, да преподават Божията благодат.“

Отговорът на светите отци:

„Благодатта и истината дойдоха чрез Исуса. Те изоставиха истината, за която се хвали авторът на книга Притчи, като казва: ‘езикът ми ще изговори истина’ (8:9); след като сами са приели лъжата, то ясно е, че са отпаднали от благодатта.“ (Деяния на 7. Вселенски събор)

§ 6. *Позицията на новостилците:*

„Беше ли Несторий в Църквата през цялото време преди да бъде предаден на *анатема* [от светите отци на Третия Вселенски събор]?’ — пита победоносно К[аломирос]. Да, беше! Тоест, той беше действащ епископ на Христовата Църква. Ако за тебе не е бил такъв, за свети Кирил и за събора на Александрийската Църква е бил, бил е такъв и за самия Трети Вселенски събор! Чел ли си ня-

кога известните писма, написани от божествения Кирил до Несторий и изпратени до него, след като започнал да проповядва ереста си? „До преблагочестивия и богобоязнен съслужител Несторий.“ Какво повече искаш? ... Съборът осъдил учението му като еретическо и него самия „в отсъствие на обвиняемия“... „Проливайки много сълзи [казват отците от събора по отношение на решението за осъждане], ние пристъпихме към такова сурово решение относно него: съответно, нашият Господ Иисус Христос, срещу Когото той е богохулствал, взе решение чрез този пресвещен Събор, че Несторий е чужд на епископския сан и на всяко свещеническо събрание.“ Чухте ли това, К[аломирос]? Беше ли, или не беше Несторий действителен епископ до своето осъждане от Третия Вселенски събор?“

Отговорът на светите отци:

„Нека това наше решение бъде ясно — ако Вие не проповядвате същото учение относно Христа, нашия Бог, каквото е прието от Църквата на римляните, на александрийците и в цялата католична Църква, каквото също и Константинополската Църква толкова славно пазеше до Вашето идване и ако в границите на десет дни, начевайки от деня на това известие, не отхвърлите открито и в писмен вид това нехристиянско нововъведение, което желае да раздели онова, което Свещеното Писание е съединило, Вие ще бъдете изхвърлен от цялата католична Църква.“ (Писмо на римския папа Целестин I до еретическия патриарх Несторий Константинополски, написано от името на поместния римски събор, който осъдил Несторий преди свикването на Третия Вселенски събор)

„В това наше писмо ние изразяваме възражението си срещу Вас и Ви съветваме да се откажете от своите зли и извратени учения, в които вярвате и които преподавате, и да предпочетете правата вяра ... В противен случай, ако Ваше Пресвещенство не стори това в срока, поставен в писмата, които нашият съслужител — праведнейшият и богобоязнен епископ на Рим Целестин — Ви е изпратил, знайте, че не ще имате участие с нас, нито място или слово сред Божиите свещеници и епископи.“ (Свети Кирил Александрийски до Несторий, от името на събора на Александрийската Църква, осъдил Несторий преди свикването на Третия Вселенски събор, *Mansi, IV, 1081*)

Бележка: Както виждаме, Несторий е бил отлъчен от Църквата преди свикването на Третия Вселенски събор. Ала навярно някои ще кажат: „Много добре, той е бил отлъчен преди Третия Вселенски събор, но това е било сторено все пак от събор.“ Въпреки това, след като е бил отлъчен от Църквата и не е имал „нито място или слово сред Божиите свещеници и епископи“, защо тогава е свикан Третият Вселенски събор и защо отново го е осъдил? Нима отците са вярвали, че техните предишни съборни решения не са „подействали“? Ако решението на даден събор, а не фактът, че човек съзнателно проповядва ерес, е това, което отнема Божията благодат от човека, тогава кой от

Съборите е отнел благодатта на свещенството от Несторий? Александрийският събор? Римският събор? Или Третият Вселенски събор? Кога в крайна сметка е бил отсечен Несторий от Църквата? Обаче не съборът отнема благодатта. Бог не приема заповеди от човеци. Съборът просто потвърждава, че благодатта е била изгубена и чрез съборен акт провъзгласява този факт. Нека не забравяме, че когато свети Кирил пише до клириците и миряните на Константинопол, както четем по-горе, той назовава Несторий „вълк“ дори преди събора, и отново, както видяхме по-горе, дълго преди определението на който и да е събор, дълго преди Кирил или Целестин Римски дори да узнаят или да проявят загриженост по този въпрос, свети Ипатий, свещеник на Константинополската епархия, престанал да поменава своя патриарх Несторий. И когато неговият плах епископ Евлалий взел да го увещава, този свят свещенослужител отвърнал: „От времето, когато научих, че той проповядва неправда“, тоест еретически учения, „относно моя Господ, той вече не е епископ и аз вече не съм в общение с него, нито поменавам името му на Литургията.“ Каква разлика между тогавашните свещеници и съвременните наши архимандрити!

§ 7. Позицията на новостилците:

„Продължителна и непрестанна война срещу действията на патриарха — ДА. Но разколи — НЕ!“

Отговорът на светите отци:

„Мирът се въдворява най-вече тогава, когато заразеното от болестта се отсича, когато враждебното се отделя. [Не винаги единомислието е добро нещо — и разбойниците са единомушни помежду си. И тъй, раздорите са последица не от Христовото определение, а дело на волята на самите хора. Сам Христос желаел всички да са единомислени в делото на благочестието; но тъй като хората се разделили помежду си, то и възникнали раздорите.]“
(Св. Йоан Златоуст, *Беседа 35-та върху Евангелието от св. Матей*)

„Махнете, прочее, злия изпомежду си.“ (1 Кор. 5:13)

„Заповядваме ви също, братя, в името на Господа нашего Иисуса Христа, да страните от всеки брат, който постъпва безчинно, а не по преданието, що е получил от нас.“ (2 Сол. 3:6)

„Убеден съм, че колкото повече се отдалечавам от него [патриарха] и от подобните му [латиномислещите], толкова повече се доближавам до Бога и до всички верни и до светите отци; и колкото повече съм отделен от тях, толкова повече съм съединен с истината и със светите отци.“ (Свети Марк Ефески, PG 160, 536 C)

„Не мислете, че дойдох да донеса мир на земята; не мир дойдох да донеса, а меч; защото дойдох да разлъча човек от баща му, и дъщеря от майка ѝ, и снаха от свекърва ѝ. И врагове на човека са неговите домашни.“ (Мат. 10:34-36)

„Добре е да бъдем в мир с всички, но когато те са единодушни с нас по въпросите на благочестието; понеже мирът с онова, що е праведно и подобаващо, е най-прекрасна и полезна придобивка; ала когато той е мир със злото или поробващото, тогава той е най-позорен и от всички неща най-срамен и вреден. Тъй като съществува зло съгласие и добро несъгласие; съществува добро отделяне и зло единство. И ако приятелството стане причина за гибелта на някои, тогава омразата е добродетел за тях. По-добре разделение с цел безстрастие, отколкото съгласие в името на страстите.“ (Йосиф Вриений, учител на свети Марк Ефески)

„По-добре достойна за похвала война, отколкото мир, който ни отделя от Бога.“ (Св. Григорий Богослов)

§ 8. Позицията на новостилците:

„Цял сонм от благочестиви епископи и свещеници в Православната Сърборна Църква пазят истината, обичат автентичната вяра, здраво се придържат към преданията на отците, дълбоко скърбят за актьорската ловкост и наглите действия на някои водачи на Църквата, но — прилагайки икономия — те ги търпят, като опазват мира на Църквата.“

Отговорът на светите отци:

„Всеки слуга, който е мълчал и не е сторил нищо, за да попречи на крадците да проникнат с взлом в дома на господаря му и да го ограбят, но им е позволил тайно да вземат всичко и да си отидат, ще бъде осъден от своя господар като подъл крадец, подобен на тях, дори и с нищо да не им е помогнал“ (Св. Симеон Нови Богослов, *Беседа 78-ма*)

„Дори ако човек се откаже от всички свои притежания в света, ала продължава да има общение с ерес, той не може да бъде Божий приятел, но е по-скоро Негов враг.“ (Св. Теодор Студит, PG 99, 1205)

„Не се покорявайте нито на монаси, нито на свещеници, които преподават беззаконни учения или ги внушават лукаво. И защо казвам единствено монаси или свещеници? Не следвайте дори епископи, които лукаво ви увещават да вършите или говорите, или вярвате в неща, които са несполучливи. Кой благочестив човек ще мълчи или кой ще остане необезпокоен? *Та нали мълчанието означава съгласие.* Често пъти войната е достойна за похвала и

битката се оказва по-добра от мир, който причинява вреда на душата. Защото по-добре е да се отделяме от хората, които не вярват правилно, нежели да ги следваме чрез зло съгласие и чрез единството си с тях да се откъсваме от [единението с] Бога“ (Св. Мелетий Изповедник).

„Ако ли те [невярващите и еретиците], упорити в лъжата, постъпват във всичко така, че да прикриват срама на своите лъжеучения, а ние, служителите на истината, не можем заради нея и уста да отворим, то как тогава да не ни осъждат те заради слабостта на нашето изповедание, как да не ни подозират в измама и заблудение, как да не хулят Христа като лицемер и измамник ... ? И за такова богохулство сме виновни ние, доколкото не желаем да се потрудим за изучаването на собствената си вяра, но като считаме това за пуста работа, се грижим единствено за земното.“ (Св. Йоан Златоуст, *Беседа 17 на Евангелието от св. Иоан*)

„Всеки, който може да казва истината, но не го прави, ще бъде осъден от Бога.“ (Св. Юстин Философ, *Разговор с юдеина Трифон*, гл. 82)

„Заповед от Господа е да не мълчим, когато вярата е в опасност. И тъй, когато става дума за въпрос на вярата, човек не може да казва: ‘Кой съм аз? Прост свещеник, управник, войник, земеделец, беден човек. Нямам право да говоря по този въпрос.’ Уви! Камъните ще започнат да викат, а ти оставаш безгласен и незагрижен?“ (Св. Теодор Студит, *Послание 81-во*, PG 99, 1321 AB)

§ 9. *Позицията на новостилците:*

„Възлюбените старостилци напуснаха (официалната държавна Църква), защото не искат да се откажат от нещо маловажно...“

Отговорът на светите отци:

„Липсата на ревност за дребните неща е причина за всички наши бедствия; и тъй като малките грешки са били пропуснати без подобаващо поправяне, то и по-големи са се прокраднали. Както в тялото пренебрегването на раните докарва треска, инфекция и смърт, така и в душата, пренебрегването на малките злини отваря вратите за по-големи... Но ако уместен укор беше отправен в началото към ония, които са се опитали да се отдалечат от божествените речи и да внесат промяна в нещо малко, такава епидемия никога не би възникнала, нито би се извила в Църквата такава буря; защото този, който премахва дори нещо второстепенно в здравата вяра, ще докара разруха във всичко.“ (Св. Йоан Златоуст, *Беседа 1-ва на Посланието до Галатяни*)

„Шестнадесетият век роди четири огромни звяра: ереста на Лутер,

ереста на Калвин, ереста на йезуитите и ереста на новия календар. Ересите на Лутер и Калвин са били опровергани от [тези и тези люде] ... Що се отнася до новокалендарната ерес, тя е била осъдена от решение на великия Вселенски събор, който се провел в Константинопол през 1593 г.“ (Доситей, патриарх Йерусалимски, *Изповедание на Православната вяра*, с. 4)